

**ประเพณีสำคัญในท้องถิ่น** ในระหว่างการเก็บข้อมูลนั้นในพื้นที่ศึกษา ผู้ศึกษาได้มีโอกาสเห็นงานประเพณีสำคัญของท้องถิ่น คือ งานบุญสลากภัตหรือชาวบ้านเรียกว่า “กินสลาก” การจัดงานบุญสลากภัตในวันแรม 8 ค่ำ ในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม (ชาวบ้านเรียกช่วงเดือนที่จัดงานว่าเดือน 12 ถึงเดือนเกี๋ยง) ในวันงานบุญสลากภัต ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นวันที่ปล่อยผีเปรต ออกมารับของทาน การทำบุญในวันงานสลากภัตจึงเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษหรือผีญาติพี่น้อง ของทาน(ของที่จะนำไปทำบุญ) จะอยู่ในกล้วยสลาก ซึ่งจะเป็นของใช้สำคัญสำหรับพระสงฆ์และของใช้ส่วนตัวที่ผู้อุทิศส่วนกุศลเชื่อว่าผู้ล่วงลับสามารถนำไปใช้ในที่ที่ผู้ล่วงลับอยู่ เช่น ยาสีฟัน แปรงสีฟัน เงิน เสื้อผ้า เป็นต้น การจัดงานบุญสลากภัตจะจัดในวัด ดังนั้นวัดที่จัดงานจะเป็นเจ้าภาพจะเชิญวัดต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงให้มาร่วมงานด้วย การเข้าร่วมงานของแต่ละวัด จะมีการจัดขบวนแห่เข้าวัดที่เป็นเจ้าภาพด้วย เรียกว่า “การแห่ครัวตาน” ในขบวนแห่จะมีการฟ้อนรำของช่างฟ้อน ซึ่งจะแต่งตัวด้วยเครื่องแต่งตัวพื้นเมืองอย่างสวยงาม อาจจะมีดนตรีและเปิดเพลงผ่านเครื่องขยายเสียงให้ชาวบ้านได้เดินร่ายอย่างสนุกสนาน

**วรรณกรรมท้องถิ่น** เมื่อกล่าวถึง วรรณกรรมท้องถิ่น ย่อมเป็นที่เข้าใจว่า หมายถึง ถ้อยคำ โวหาร เพลงร้อง เรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนตำนานเล่าขาน โดยผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้ประพันธ์คิดค้นขึ้น ชาวบ้านในตำบลแม่กาเหมือนกัน ที่นับว่าเป็นสังคมที่มีวิวัฒนาการและความเจริญรุ่งเรืองมานาน เนื่องจากชาวบ้านในตำบล บางคนได้รับการถ่ายทอด ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในที่นี้จะได้กล่าวถึง วรรณกรรมท้องถิ่นที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน คือ

- ก. ขอ
- ข. คำว
- ค. จ้อย

ก. ขอ เป็นเพลงพื้นบ้านที่ชาวบ้านตำบลแม่กา ยังนิยมแพร่หลายในงานฉลองหรืองานปอยต่าง ๆ ในการขอจะประกอบไปด้วย ช่างขอ ซึ่งจะประกอบด้วยชายหนึ่ง หญิงหนึ่ง ร้องโต้ตอบกันและมีดนตรีบรรเลงคลอประกอบ ดนตรีที่ใช้ในการประกอบขอ คือ ปี่ก้อย ปี่ตัด ปี่แก้ว หรืออาจจะมีสะล้อ และซึง เพิ่มขึ้นมาก็ได้ เนื้อหาของขอมักจะเกี่ยวข้องกับโอกาสของงาน เช่น ขอขึ้นบ้านใหม่ ขอมัดมือแต่งงาน ขอในงานบวชนาค ขอในงานปอยต่าง ๆ ขอที่มีเนื้อหาให้ความเพลิดเพลินหรือตลกก็มีบ้าง เช่น ขอแฉั่วสาว

ข. คำว คำวถือเป็นวรรณกรรมของท้องถิ่นอีกแบบหนึ่ง ลักษณะคำประพันธ์ที่เรียบเรียงด้วยคำให้เป็นระเบียบเหมือนห่วงโซ่ คือมีสัมผัสคล้องจองกันไป ผู้ที่ขับร้องได้มักจะเป็นผู้สูงอายุชายส่วนใหญ่

ค. จ้อย คือการขับลำนำหรือร้องทำนองเสนาะ คำประพันธ์ที่ใช้ในการจ้อยก็คือ คำว แต่ท่วงทำนองการจ้อย อาจมีลีลาเสียงยาว หรืออาจมีลีลากระชั้นขึ้นลง ในอดีตบ้านนิยมจ้อยเวลาไปแอ้วสาวตอนกลางคืน การจ้อยอาจจะมีตะล้อ คัดจริง คลอกับเสียงจ้อยไปด้วย เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในระหว่างการเดินทางอีกด้วย นอกจากนี้จ้อยยังเป็นการส่งสัญญาณให้ผู้อื่นรู้ว่า ผู้ที่กำลังเดินทางในเวลากลางคืนเช่นนี้ เป็นผู้เดินทางมาอย่างเป็นมิตร มิใช่ศัตรูหรือคนร้าย และยังเป็นการส่งสัญญาณบอกให้สาวให้รู้ว่าบ่าวจะมาถึงเรือนแล้ว

อย่างไรก็ตาม เพลงพื้นบ้านที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้รับการอนุรักษ์ไว้ ในโรงเรียนมัธยมในตำบลยังสอนให้นักเรียนรู้จักเพลงพื้นบ้านเหล่านี้ไว้ ที่สำคัญคนในชุมชนบางกลุ่มยังมีความสามารถเล่นดนตรีพื้นเมืองได้เช่น ตะล้อ ร่อ ซึ่ง เป็นที่สนุกสนานในงานประเพณีต่าง ๆ ของ ชุมชนท้องถิ่นของตนได้

นอกจากนี้ เพลงพื้นบ้านยังไม่ได้แสดงถึงความสนุกสนานแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เป็นสื่อของท้องถิ่น มีทั้งคติสอนใจและระดมปลุกเร้าให้ชุมชนออกมาร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย ดังที่ครั้งหนึ่งผู้ศึกษามีโอกาสไปร่วมงานขึ้นบ้านใหม่ของชาวบ้านคนหนึ่ง เขาเอารอมาเล่นที่บ้านด้วย เมื่อพิจารณาเนื้อหาของเพลงร่อ ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของชุมชน เช่น เนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของเด็กวัยรุ่นที่ออกจากหมู่บ้านไปเรียนหนังสือ แล้วไปอยู่ด้วยกันเป็นสามีภรรยา กันก่อนวัยอันควร มีคำสอนที่เตือนให้ชาวบ้านเลิกล่าสอนทางเพศเนื่องจากโรคเอดส์กำลังระบาดอยู่ในชุมชน หลายเนื้อหาที่วิพากษ์สังคมหรือการวิเคราะห์ปัญหาสังคมของชาวบ้านโดยผ่านเพลงร่อดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่ผู้ถ่ายทอดผ่านเพลงร่อนั้นน่าจะจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาเท่านั้น แต่สามารถวิเคราะห์ปัญหาของสังคมชุมชนได้อย่างแหลมคม

จากข้อมูลทั่วไปของชุมชนที่เป็นพื้นที่ศึกษา ผู้ศึกษาเห็นว่า ตำบลแม่กาเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชนบท ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงชีพด้วยการเกษตรและเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จะเห็นได้จากที่ตำบลแม่กาประกอบไปด้วยหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลจำนวน 18 หมู่บ้านด้วยกัน มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่เป็นจำนวน 10,598 คน และมีชาวบ้านส่วนหนึ่งที่เป็นชาวเขาด้วย

จากการที่ลักษณะภูมิประเทศของตำบลแม่กาที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่ามีทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งอาหารที่ชาวบ้านพอหาได้จากป่า เช่น เห็ดที่มีหลายชนิด หน่อไม้ ผักหวาน ของป่า และแหล่งน้ำที่มีอยู่จึงเป็นแหล่งอาหารประเภทโปรตีนที่ชาวบ้านสามารถนำไปทำอาหารได้ ลักษณะเช่นนี้เองทำให้ผู้ศึกษาเห็นว่าตำบลแม่กาเป็นเขตชนบทที่แตกต่างกับชนบทอื่น ดังนั้นชาวบ้านในตำบลแม่กา ที่อาศัยในหมู่บ้านที่ใกล้กับแหล่งทรัพยากรดังกล่าวจึงได้เปรียบกว่าหมู่บ้านที่ไกลออกไป ชาวบ้านเองเมื่อไม่มีเงินก็สามารถหากินได้จากป่าที่มีอยู่ ต่างจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเมืองที่จะต้องเลี้ยงชีพด้วยเงินตลอดเวลา จึงทำให้ต้องดิ้นรนอยู่ตลอดเวลา และจะลำบากมากยิ่งขึ้นเมื่อผู้อาศัยอยู่ในเมืองมีฐานะยากจน ดังนั้นธรรมชาติที่มีอยู่จึงทำให้ชาวบ้านตำบลแม่กาได้รับประโยชน์อย่างมาก

ผู้ศึกษาเห็นว่าชุมชนตำบลแม่กาเองก็ไม่แตกต่างไปจากชุมชนชนบทอื่น ๆ ที่ได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจไปในทิศทางเดียวกับเศรษฐกิจประเทศไทย อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชุมชนชนบท อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนตำบลแม่กาได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรามากขึ้น ทั้งนี้จะพบได้ว่าการที่ชาวบ้านออกจากชุมชนไปหางานทำในเมืองใหญ่ตามภูมิภาค กรุงเทพฯ ฯ หรือในต่างประเทศ การที่ชาวบ้านต้องการงานที่เป็นงานรับจ้างนอกภาคเกษตรกรรมที่มีรายได้เป็นตัวเงินที่แน่นอน สิ่ง que ผู้ศึกษาเห็นว่าได้ทำให้ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากชัดเจนก็คือ การเข้ามาของสถาบันการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา การก่อสร้างอาคารในเขตที่ชาวบ้านแต่เดิมอาศัยพื้นที่ในบริเวณนั้นหาของป่า เป็นการลดแหล่งหากินของชาวบ้านลง การผันตัวเองจากเกษตรกรรมมาเป็นพนักงานของมหาวิทยาลัย เช่น ยามรักษาความปลอดภัยประจำตึกต่าง ๆ เป็นแม่บ้าน พนักงานทำความสะอาดและนักการภารโรง ในมหาวิทยาลัยจำนวนมาก

การผูกขึ้นของตึกสูง 3 ชั้น 4 ชั้น รวากับดอกเห็ดในหมู่บ้านรอบ ๆ มหาวิทยาลัย การขายที่ดินให้กับนายทุนจากตัวเมืองหรือต่างจังหวัดมีมากขึ้น ราคาขายที่ดินที่ชาวบ้านคิดว่าได้ราคาสูง แล้วเอาเงินไปซื้อรถยนต์หรือให้ลูกหลาน ซื้อรถยนต์ไว้ใช้เพื่อความสะดวก เกษตรกรที่มีที่ดินรอบมหาวิทยาลัยก็กู้เงินมาสร้างหอพักกับเขาด้วย มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านเปิดร้านขายอาหาร ร้านซักรีด ร้านขายเหล้า เบียร์ ร้านคาราโอเกะที่นำแบบอย่างมาจากในเมืองเพื่อบริการแก่นิสิตนักศึกษาที่จะเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านต้องสร้างความสัมพันธ์ใหม่กับผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ พฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาที่แสดงออกในหมู่บ้าน บางอย่างอาจส่งผลให้วัยรุ่นในหมู่บ้านเอาแบบอย่างได้ เช่น การตั้งใจเรียนหนังสือ การทำกิจกรรมเพื่อชุมชน ทั้งนี้

พฤติกรรมที่แสดงออกของนักศึกษาชาวบ้านอาจให้ความยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ได้ แต่สิ่งที่ไม่ดี คนในชุมชนก็อาจจะบอกกล่าวลูกหลานของตนไม่ควรเอาเป็นแบบอย่างเช่นกัน เช่น การทดลอง อยู่ด้วยกันของนิสิตก่อนแต่งงาน การแต่งตัวที่ตามแบบสมัยนิยม ใส่เสื้อสายเดี่ยว เป็นต้น ลักษณะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวของตำบลแม่กานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าผู้ที่ได้ประโยชน์ มากได้แก่นายทุนจากที่อื่น เกษตรกรที่มีที่ดินรอบมหาวิทยาลัย และชาวบ้านที่มีทุนสำหรับการทำ กิจการด้านบริการแก่นักศึกษา คนจนในชุมชนแทบจะไม่ได้ประโยชน์อะไรจากการที่มีความ เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนดังกล่าว

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบล หลายคนที่ผู้ศึกษาได้พูดคุยสอบถาม ส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้ลูกหลานของตนเองประกอบอาชีพ เป็นเกษตรกร หรือรับจ้างเหมือนตนเอง เนื่องจากไม่ต้องการเห็นภาพความยากลำบากของ ลูกหลานของตนเหมือนกับตอนที่ประสบมาจากการเป็นเกษตรกรหรือการทำงานรับจ้าง ผู้ศึกษาเห็น ว่าชาวบ้านเมื่อคำนึงถึงความเสียเปรียบของตนเองในสังคมปัจจุบัน จึงเริ่มมองหาทางออกให้กับ คนรุ่นต่อ ๆ ไป โดยการมองว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมี คุณภาพในสังคมยุคปัจจุบัน การศึกษาจึงมีความสำคัญมากต่ออนาคตของลูกหลาน ด้วย ตระหนักว่า การศึกษาจะช่วยให้มีโอกาสให้ชีวิตดีขึ้น เช่น โอกาสในการเลือกอาชีพ มีโอกาสได้ ทำงานมีรายได้ประจำแน่นอน มีความสุขสบายในการทำงาน โอกาสที่จะได้ตำแหน่งหน้าที่การ งานที่มีเกียรติ ได้รับค่าจ้างสูง ซึ่งจะทำได้ผลด้านจิตใจของพ่อแม่ ทั้งในด้านความสบายใจและ ความภาคภูมิใจ ที่ลูกได้ทำงาน ซึ่งชาวบ้านมองว่ามีศักดิ์ศรี รวมทั้งมีเกียรติยศชื่อเสียงของ วงศ์ตระกูลด้วย ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงใฝ่ฝัน อยากรจะให้ลูกหลานของตนได้มีโอกาสได้ เรียนหนังสือในระดับที่สูงกว่าชั้นประถมศึกษา และจนถึงระดับที่เราสามารถเรียนได้

จากการที่ผู้ศึกษาพูดคุยกับชาวบ้านหลายคน ที่เอาบุตรหลานของตนมาฝากเข้าเรียนกับ ผู้ศึกษาในช่วงปิดเทอม เดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2545 นั้น น้ำเสียงที่เต็มไปด้วย ความหวังที่อยากให้บุตรหลานเรียนหนังสือเก่ง ๆ และสิ่งที่พบในชุมชนก็คือ ชาวบ้านที่พอมีฐานะ ความเป็นอยู่ที่ดี ก็จะนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนหนังสือในเมือง โรงเรียนเอกชนในเมือง โดย คิดว่าโรงเรียนในเมืองมีระบบการเรียนการสอนที่ดีกว่าโรงเรียนใกล้บ้าน มักจะเปรียบเทียบกับเด็ก ที่เข้าไปเรียนหนังสือในเมืองมีทักษะในการอ่านหนังสือ การใช้ภาษาอังกฤษและความรู้ในด้าน คอมพิวเตอร์ได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามก็ได้ยินเสียงบ่นของผู้ปกครองที่ส่งลูกไปเรียนต่างจังหวัด ผู้ปกครองจะต้องมีภาระที่เพิ่มขึ้น นอกจากค่าเล่าเรียน แล้วยังต้องจ่ายค่าอาหาร ค่าหอพัก อาจ ต้องประสบกับค่าโทรศัพท์ตามค่านิยมสมัยใหม่ของวัยรุ่นด้วย

ความหวังที่อยากจะให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือในระดับสูง ๆ นั้น อาจจะไม่มีปัญหาสำหรับผู้ที่มีความรู้ทางเศรษฐกิจดี แต่ชาวบ้านทั่วไปและคนยากจน อาจมีอุปสรรคบ้างแต่ก็เห็นความพยายามของคนกลุ่มนี้ หาเงินทองเพื่อใช้เป็นทุนสำหรับการศึกษาของลูก

ถึงแม้ว่าสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของตำบลแม่กา หันมาพึ่งพิงระบบเงินตรามากขึ้น แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าในระดับที่สังเกตเห็นและรู้สึกถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและชุมชนหาได้เปลี่ยนแปลงไปมาก กล่าวคือลักษณะความสัมพันธ์ยังเป็นความสัมพันธ์แบบสังคมชนบทอยู่ สิ่งที่ปรากฏให้เห็นถึงการมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติยังคงมีอยู่ในชุมชน ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มญาติ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ก็ยังมีการเยี่ยมไข้และให้กำลังใจกัน นอกจากนี้ยังสังเกตได้จากพิธีกรรมทางศาสนาและงานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชนได้ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้องของตน การลงแรงช่วยเหลือการงานกัน

สภาพทางวัฒนธรรม ชุมชนยังรักษาธำรงไว้อยู่ การสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งจะเห็นได้ในงานสำคัญทางประเพณีสำคัญในท้องถิ่นในชุมชน ในท่ามกลางสภาพสังคมเช่นนี้ สถานบ้านต่าง ๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนอย่างมากในการดำรงวัฒนธรรมท้องถิ่นเอาไว้ เช่น สถานบ้านสงฆ์ คนในชุมชน เช่น ศิลปินพื้นบ้าน หรือสถานบันการศึกษาในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่มีการสอนและเผยแพร่ให้คนรุ่นปัจจุบันได้เรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นของตน การศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลแม่กาดังกล่าว ผู้ศึกษาจะได้เชื่อมโยงถึงสถานการณ์ของโรคเอดส์และการเผชิญปัญหาของผู้ติดเชื้อในชุมชน ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

### สถานการณ์โรคเอดส์ในชุมชน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชน ยังไม่มีหลักฐานที่ปรากฏชัดเจนว่าเริ่มมีผู้ติดเชื้อเอดส์ในชุมชนมาตั้งแต่เมื่อใด ในช่วงที่มีการระบาดของโรคเอดส์นั้นการรับรู้ของคนในชุมชนต่อโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อ จึงรับรู้มาจากสื่อของทางราชการ ทั้งนี้เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคในประเทศไทย การประชาสัมพันธ์เรื่องโรคเอดส์ด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนนั้นได้เน้นการสร้างภาพของโรคเอดส์ที่น่ากลัว ด้วยการผูกโยงโรคเอดส์เข้ากับสิ่งที่มีอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ผู้ที่ติดเชื้อจะได้รับความทุกข์ทรมาน ไม่มียารักษา ไม่มีทางรักษาหายเป็นแล้วต้องตาย ด้วยการสื่อโฆษณาออกทางโทรทัศน์ โปสเตอร์ต่าง ๆ ที่มีภาพของผู้ที่เป็นโรคเอดส์ มีตุ่ม มีแผลตามตัว ภาพที่ออกมาสู่สาธารณชนจึงเป็นภาพที่น่าเกลียดน่ากลัว ดังนั้นการประชาสัมพันธ์เช่นนี้จึงทำให้สังคม ชุมชนมีปฏิกิริยาทางลบต่อผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ ดังคำกล่าวของชาวบ้านคนหนึ่งที่ว่า

“ปี 31-32 ตอนตีเป็น อสม. ก็ได้เข้าอบรมเรื่องโรคเอดส์ นี่แหละ น่ากลัวนะ”

จากถ้อยคำของคนในชุมชนรายนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า การแพร่กระจายข่าวโรคที่ผ่านทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ สาธารณสุข เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย จนกระทั่งผ่านอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชนนั้น เมื่อ อสม. ได้นำการรับรู้ของตนบอกต่อ ๆ กันไปยังคนในชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนมีการรับรู้ต่อโรคเอดส์ว่า เป็นโรคที่ร้ายแรง น่าเกลียดน่ากลัว บางครั้งอาจจะมีข่าวลือของชาวบ้านว่าการติดต่อของโรคเอดส์ สามารถติดต่อกันได้โดยง่าย เช่น การสัมผัสของเสียจากผู้ติดเชื้อ หรืออาจติดต่อกันทางลมหายใจด้วย ซึ่งความเป็นจริงอาจจะมีรายละเอียดปลีกย่อยมากกว่านี้ ซึ่งช่วงเวลานั้นชาวบ้านยังไม่เข้าใจต่อโรคเอดส์เท่าที่ควร ดังนั้นภาพลักษณ์เหล่านี้จึงเป็นผลเสียต่อผู้ป่วยเอดส์และครอบครัวของผู้ป่วยเอดส์ด้วย

เมื่อการรับรู้ของคนในชุมชนต่อโรคเอดส์เป็นภาพที่น่าเกลียดน่ากลัว ทำให้ชุมชนสังคมรังเกียจผู้ติดเชื้ออย่างรุนแรง เมื่อมีผู้ติดเชื้อเกิดขึ้นในชุมชนจึงทำให้ผู้ติดเชื้อไม่กล้าที่จะเปิดเผยตัวเอง และถึงแม้ว่าจะเจ็บป่วยก็ไม่ยอมมารับการตรวจรักษา ด้วยเหตุที่ผู้ติดเชื้อกลัวว่าคนรอบข้างจะล่วงรู้และรังเกียจตน จึงไม่ยอมรับว่าตนติดเชื้อ และเมื่อผู้เสียชีวิตในรายแรก ๆ ในหมู่บ้าน ดังที่ชาวบ้านคนหนึ่งเล่าให้ผู้ศึกษาฟังว่า “ในงานศพผู้ติดเชื้อ ผู้ที่ไปร่วมงานหลายคนไม่กล้าแตะต้องอาหารและน้ำที่เจ้าภาพนำมาเลี้ยงแขกเพราะกลัวจะติดโรค” ผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้ที่มาร่วมงานศพที่เกรงว่าจะติดโรคนั้น ก็เนื่องมาจากว่า ผู้คนเหล่านั้นได้รับทราบข่าวความร้ายแรงของโรคเอดส์ ดังกระแสข่าวลือที่ว่าโรคเอดส์ติดต่อกันง่าย ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสัมผัสหรือติดต่อกันทางลมหายใจ ดังนั้นกลุ่มคนเหล่านี้จึงคิดว่า ก่อนที่ผู้ติดเชื้อจะเสียชีวิต คนในครอบครัวผู้ติดเชื้อจะต้องมีการดูแลกันและมีสัมผัสร่างกายกัน ซึ่งครอบครัวอาจจะติดเชื้อไปด้วยแล้วก็ได้ ดังนั้นอาหารหรือน้ำที่ครอบครัวผู้ป่วยเอดส์ที่เสียชีวิตทำ อาจจะมีเชื้อโรคปนเปื้อนอยู่ในอาหารและน้ำด้วย เขาจึงไม่กล้ารับประทาน ซึ่งก็เป็นการรับรู้ของคนกลุ่มนั้นเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่เขาได้รับรู้มาในขณะนั้น

เมื่อผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ในชุมชนที่มีอาการแสดงออกเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนก็สามารถเรียนรู้และสามารถวินิจฉัยได้ว่า ใครป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์บ้าง หรือเรียนรู้ได้จากสัญลักษณ์บางอย่างของโรงพยาบาล ก็ทำให้ชาวบ้านได้ล่วงรู้ได้ว่าเป็นโรคอะไรตาย ดังชาวบ้านคนหนึ่งกล่าวว่า “ช่วงนั้นถ้าใครตายที่โรงพยาบาลแล้ว เขาเอาศพใส่ถุงดำมาบ้านก็แสดงว่าเป็นโรคเอดส์ตาย” มีการเรียกขานนามโรคเอดส์โดยคนในชุมชนบางกลุ่ม โดยเรียกโรคเอดส์ว่า

“เพี้ยง” หรือ “เพี้ยงดำ” ผู้ติดเชื้อมาอาจจะถูกนิยามว่าเป็นเพี้ยงและเมื่อรู้ว่าใครเป็นเพี้ยงก็จะไม่กล้าเข้าใกล้เนื่องจากกลัวติดเชื้อ

ผู้ศึกษาเห็นว่า การเรียกชื่อโรคเอดส์ว่า “เพี้ยง” ของชาวบ้านบางกลุ่ม (ชาวบ้านเรียก “เพี้ยง” เป็น “เพี้ยง” ในภาษาถิ่น) เป็นการเปรียบเทียบกับแมลงที่เป็นศัตรูของข้าวหรือพืชชนิดอื่น ซึ่งเพี้ยงเมื่อไปเกาะอาศัยอยู่กับพืชชนิดใดแล้วก็จะค่อยกัดกินพืชชนิดนั้นจนเหี่ยวแห้งและตายไปในที่สุด ซึ่งเปรียบเทียบได้กับโรคเอดส์ที่มีลักษณะเหมือนเพี้ยงที่เป็นอยู่กับใครแล้ว โรคจะค่อยทำลายร่างกายไปเรื่อย ๆ และในที่สุดจะ เสียชีวิตลง ทั้งนี้การเรียกชื่อเช่นนี้ ผู้ติดเชื้อเองไม่ค่อยจะพอใจนัก ที่จะมีคนมาเรียกตนเช่นนั้น ไม่ต้องเอาตนเองไปเปรียบเทียบกับสิ่งใด ดังนั้นการที่คนกลุ่มหนึ่งเรียกว่า เพี้ยงจึงเป็นคำเฉพาะกลุ่มและมักเป็นคำนิยามเท่านั้น การรับรู้ของชาวบ้านทำให้ปฏิกิริยาของชุมชนเป็นไปในทางลบหรือ รังเกียจผู้ติดเชื้อ จากคำพูดต่าง ๆ ทำทาง ทำให้ผู้ติดเชื้อต้องเผชิญการกีดกันทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก ดังกรณี ผู้ติดเชื้อคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “เวลาไปงานบุญอะไรก็ตาม ถ้าชาวบ้านรู้ว่าเราเป็นผู้ติดเชื้อ มักจะไม่ร่วมทานอาหารโต๊ะเดียวกัน ถ้าเขานั่งอยู่ก่อน เราไปนั่งด้วยเขาก็ถูกหนีกันหมด”

ผู้ศึกษาได้ฟังน้ำเสียงแล้ว เห็นว่า คำพูดของผู้ติดเชือรายนี้นสะท้อนว่า ความรู้สึกว่าลึก ๆ แล้ว ผู้ติดเชื้อรู้สึกน้อยใจ ซึ่งการแสดงความรู้สึกต่อผู้ติดเชื้อเป็นการทำร้ายผู้ติดเชื้อยิ่งกว่าโรคที่เขา กำลังเผชิญอยู่ด้วยซ้ำ ซึ่งลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลงอย่างมาก หากนึกถึงเราบ้างที่ถูกชุมชน ซึ่งเป็นสถานที่ที่เราเติบโตมาตั้งแต่เล็กจนโตแต่เมื่อวันหนึ่งต้องถูกชุมชน บุคคลรอบข้าง รังเกียจ แ่มนอนได้รับการกีดกันอย่างสูงซึ่งเป็นสิ่งที่รับไม่ได้สำหรับคน ๆ หนึ่ง

ในท่ามกลางการรังเกียจจากชุมชน ผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ยังต้องเผชิญกับปัญหาทางด้านร่างกาย ที่จะต้องเจ็บป่วยเนื่องจากการดำเนินของโรค ยามเจ็บป่วย รายได้ก็ขาด แต่ก็ยังมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อรักษาตัวและการเลี้ยงชีพในขณะที่เจ็บป่วยด้วย จากการสอบถามครอบครัวของผู้ติดเชื้อที่เสียชีวิตไปแล้ว หลายรายบอกว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายจากการรักษาตัวของผู้ป่วยเอดส์อย่างน้อยก็หนึ่งหมื่นบาท ส่วนใหญ่เป็นค่ายา ค่ายา การเจ็บป่วยของผู้ติดเชื้อได้ส่งผลกระทบต่อครอบครัวอย่างใหญ่หลวง ถึงแม้ว่าผู้ติดเชื้อจะเสียไปแล้วก็ตาม ลูกที่พ่อแม่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ต้องเด็กกำพร้า พ่อแม่ที่แก่ชราที่ต้องได้รับการดูแลแต่ลูกชายลูกสาวก็เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ กลุ่มคนเหล่านี้ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทำให้มีคุณภาพชีวิตต่ำลงอย่างไรก็ตามก็ถือว่าโชคดีที่พบว่าความสัมพันธ์แบบเครือญาติของคนในชุมชนยังดำรงมียู่

ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าปฏิภียรของชุมชนต่อผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์จะลดน้อยลงตามลำดับ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ความรังเกียจต่อผู้ติดเชื้อของคนทุกคนในชุมชนจะหมดไป จากประสบการณ์ ตรงในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ พบว่า ยังคงมีปฏิกิริยารังเกียจผู้ติดเชื้ออยู่ในกลุ่มคนในชุมชน ดังที่จะยกตัวอย่างเป็นกรณีเด็กหญิงวัย 12 ปี ดังนี้

นุช (นามสมมติ) เด็กหญิง อายุ 12 ปี พ่อแม่ของนุชเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ไปหลายปีแล้ว นุชอาศัยอยู่กับป้าซึ่งเลี้ยงนุชมาหลังจากที่พ่อแม่ของนุชเสียชีวิต สิ่งปรากฏให้เห็นว่าชุมชนบางกลุ่มรังเกียจนุชก็คือ วันหนึ่งเมื่อนุชไปซื้อกล้วยเดี่ยวที่ร้านขายกล้วยเดี่ยวในหมู่บ้าน สิ่งที่นุชเจอก็คือ แม่ค้ายอมขายให้แต่ไม่ยอมให้นุชนั่งกินกล้วยเดี่ยวในร้าน และบอกให้นุชเอากวีย่อยกลับไปกินที่บ้าน นุชเรียนหนังสือในโรงเรียนแห่งหนึ่งใกล้บ้าน เวลาที่นุชไปโรงเรียนมักจะถูกเพื่อนล้อว่า นุชเป็นเอดส์ นุชร้องไห้กลับมาบ้านเกือบทุกวัน “เขาบอกว่าน้องเป็นเอดส์” เป็นคำสะอื้นที่มักจะมาบอกกับป้าอยู่เสมอ ญาติหลายคนของนุชก็บอกกับป้าที่เลี้ยงนุช ว่าไม่ต้องส่งเสียให้นุชเรียนหนังสือหรอก สงสารละอ่อนมัน เอียนไปก็ไม่ได้ใช้จะหยั่ง อีกหน่อยก็ตายแล้ว

รายที่สองก็เป็นเด็กหญิงเช่นกันที่สะท้อนให้เห็นปฏิกิริยาของชุมชนที่มีต่อผู้ติดเชื้อ

เด็กหญิง อายุ 5 ขวบ ติดเชื้อจากพ่อแม่เช่นกัน ครอบครัวนี้อยู่พร้อมกับพ่อแม่ลูก และกำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลโรงเรียนแห่งหนึ่ง เด็กหญิงคนนี้ไม่ค่อยจะมีเพื่อน ไม่ค่อยจะมีใครที่มาเล่นด้วย(มีเพียงเด็กชายที่อยู่ข้างบ้านหนึ่งคนที่จะมาเล่นด้วยบ่อย ๆ โดยที่เด็กชายไม่ทราบว่าเด็กหญิงติดเชื้อ ผู้ศึกษาเองก็ไม่ทราบว่าเด็กจะรู้เรื่องโรคเอดส์มากนักขนาดไหน) ผู้ปกครองหลายคนห้ามเพื่อนนักเรียนเล่นกับเด็กหญิงคนนี้ เพราะเกรงว่าหากเด็กเล่นด้วยกัน เกิดมีบาดแผลก็อาจทำให้ลูกของตนติดเชื้อได้

จากกรณีทั้งสองที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การประชาสัมพันธ์เรื่องโรคเอดส์ การบอกกล่าวที่ต่อ ๆ กันไปในชุมชนเรื่องเอดส์นั้นทำให้คนในชุมชนมีความรู้เรื่องโรคเอดส์มากขึ้น ขณะเดียวกันก็เชื่อได้ว่า ในโรงเรียนเองก็ได้ให้ความรู้เรื่องเอดส์แก่นักเรียนด้วยเช่นกัน สมมติฐานของผู้ศึกษานี้น่าจะเป็นจริงอย่างที่คิดไว้ มั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบ โดยการสอบถามนักเรียนที่เข้ามาเรียนหนังสือกับผู้ศึกษาในช่วงปิดเทอม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโรคเอดส์ดีพอควร รู้ว่าโรคเอดส์ติดต่อกันได้ทางใดบ้าง การสัมผัสร่างกายกัน การใช้ของร่วมกัน ไม่สามารถทำให้ติดเชื้อได้นอกจากจะมีบาดแผลที่ผิวหนัง กรณีของนุชที่เรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนแล้วเพื่อน ๆ ของนุชก็ล่อนุชว่าเป็นเอดส์นั้น ในกรณีนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นการยากที่จะติดตามข้อมูลว่า ทำไมเพื่อนของนุชจะต้องล่อนุชว่านุชเป็นเอดส์ด้วย อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาคิดว่าข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้คือ การที่เพื่อนของนุชล่อนุชนั้น อาจเป็นเพียงการหยอกล้อ เป็นความสนุกปากของกลุ่มเด็กกลุ่มหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น และการล่อนุชเพื่อนนุชผู้ศึกษาคิดว่าอาจจะไม่ได้ตั้งใจที่จะทำให้นุชต้องเสียใจอย่างมากถึงกับต้องออกจากโรงเรียน หรืออาจจะมีข้อเท็จจริงอื่น หรือมีปัจจัยทางสังคมของเด็กที่มากไปกว่าผู้ศึกษาคิด ซึ่งในขณะนี้ผู้ศึกษาไม่สามารถหาข้อมูลมาอธิบายในเหตุการณ์แบบนี้ได้ ส่วนแม่ค้าที่ร้านก๋วยเตี๋ยวที่ขายก๋วยเตี๋ยวให้ แต่ให้ใส่ถุงเอนกกลับไปที่บ้าน โดยไม่ยอมให้นั่งกินที่ร้านนั้น ในเหตุการณ์เช่นนี้ผู้ศึกษามองว่า ส่วนใหญ่คนในชุมชนก็ยอมรับผู้ติดเชื้ออยู่บ้างแล้ว ลดความรังเกียจลง แม่ค้าเองอาจจะไม่รังเกียจจึงยอมขายให้ แต่ที่ไม่ยอมให้นั่งกินที่ร้านก็เนื่องจากว่า ได้ตระหนักว่ามีคนในหมู่บ้านหลายคนที่ยังไม่ให้การยอมรับผู้ติดเชื้อ ถ้ายอมให้ผู้ติดเชื้อนั่งกินก๋วยเตี๋ยวที่ร้าน เมื่อมีคนไม่ยอมรับผู้ติดเชื้อมาเห็นก็ไม่อยากที่จะมาซื้อก๋วยเตี๋ยวที่ร้านค้าของตนอีก ดังนั้นการแม่ค้าขายก๋วยเตี๋ยวบอกให้นุชเอนกกลับไปที่บ้านจึงเป็นการรักษามลประโยชน์ของตน หรือเอาเหตุการณ์นี้

ไปเทียบเคียงกับข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้ไปพบในชุมชน ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ของอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับผู้ติดเชื้อ มีหลายคนที่ไม่อยากเกี่ยวข้องกับ ดัชนีที่ผู้ติดเชื้อรายหนึ่งหาหน่อไม้มาขายในหมู่บ้าน ปรากฏว่าขายไม่ค่อยได้ เนื่องจากว่ามีเสียงเล่าลือกันว่า “หน่อไม้เอดส์” ทั้งนี้อาจมีความคิดเช่นเดียวกันกันว่า ก๋วยเตี๋ยวอาจปนเปื้อนเชื้อเอดส์ไปด้วย หรืออาจมีข้อเท็จจริงอื่นก็เป็นไปได้

ส่วนกรณีของเด็กหญิงวัย 5 ขวบ ที่ผู้ปกครองห้ามไม่ให้เพื่อนเล่นกับเด็กที่ติดเชื้อ กรณีนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้ปกครองทั้งสิ้น เนื่องจากว่าเด็กอาจจะยังไม่ด้วยซ้ำว่า เอดส์เป็นแล้วจะเป็นอย่างไร นำเห็นใจผู้ปกครองคนในชุมชนเช่นกัน ความเป็นห่วงลูกกลัวว่าเด็กอาจติดเชื้อโดยไม่รู้ตัวได้ ที่กล่าวว่าด้วยความไม่รู้ของเด็กเมื่อเล่นกันสนุกจนได้รับบาดเจ็บ เมื่อการสัมผัสเลือดกัน ก็เสี่ยงที่จะติดเชื้อได้ และเห็นใจผู้ปกครองของเด็กที่ติดเชื้อด้วย ที่ต้องการให้เด็กได้เล่นกัน ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าปัญหานี้อาจแก้ไขได้โดยการดูแลอย่างใกล้ชิดของครูและครูที่ดูแลจะต้องมีความรู้ในการป้องกันไม่ให้เกิดบาดเจ็บกับเด็กด้วย

ถ้อยคำพูดของชาวบ้านคนหนึ่ง ที่ชี้ให้เห็นว่า ณ เวลาปัจจุบันสถานการณ์ได้ผ่อนคลายไปในทางที่ดีบ้างแล้ว ดังคำพูดที่ว่า “คนติดเชื้อ เวลาดีไปงานด้วยเขา ถ้ารู้ตัวก็ดี บางคนไม่รู้ตัวนี้ถ้า ยังไปช่วยเขาจะกำข้าวอยู่ นั่งอยู่ปดาย เดี่ยวเขาก็เอาไปหื้อกิน”

ข้อความดังกล่าวข้างต้น หมายถึงว่า ในกรณีที่ในหมู่บ้านมีการจัดงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านในชุมชนมักนิยมช่วยกันทำอาหารอยู่หลังบ้าน ดังนั้นหากเจ้าภาพเห็นผู้ติดเชื้อจะมาช่วยทำอาหารด้วย เจ้าภาพจัดงานก็จะบอกผู้ติดเชื้อไม่ต้องไปช่วยเขาหรอก ให้นั่งอยู่ในงาน หรือช่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ทำอาหารกับน้ำดื่ม เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในชุมชน ผู้ศึกษาเห็นว่า ชุมชนเองเริ่มที่จะให้ผู้ติดเชื้อสามารถที่จะมาร่วมงานได้ หรืออยู่ใกล้กันได้ แต่เรื่องอาหารการกินนั้น ผู้ติดเชื้อไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวข้องกับ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเจ้าภาพจัดงานเกรงว่าในงานนั้นมีคนมาร่วมงานหลากหลาย ตัวเจ้าภาพเองก็ไม่ทราบว่ ใครบ้างที่ยอมรับ ใครบ้างไม่ยอมรับผู้ติดเชื้อ หากปล่อยให้ผู้ติดเชื้อทำด้วยกลัวคนที่มาร่วมงานไม่กล้าแตะต้องอาหารที่ผู้ติดเชื้อมีส่วนในการทำ เนื่องจากชุมชนเคยมีประวัติเกี่ยวกับเรื่องนี้มาด้วยและกลัวว่าจะเป็นที่นินทาของชาวบ้านที่ยอมให้ผู้ติดเชื้อเข้ามามีส่วนร่วมในการทำอาหาร กรณีเช่นนี้เมื่อเอาเหตุการณ์ของชุมชนมาเทียบเคียงกับคำกล่าวดังกล่าวของคนในชุมชน ผู้ศึกษาคิดว่าอาจจะเป็นไปได้ที่เรื่องอาหารที่คนในชุมชนจะต้องกินร่วมกันนั้น เป็นเรื่องที่คนใน

ชุมชนให้ความสำคัญ ช้อนตะเกียบหากนุชกินในร้าน อาจทำให้คนคิดว่ามีเชื้อโรคติดอยู่ก็เป็นไปได้ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสถานการณ์การรังเกียจผู้ติดเชื้อจะลดน้อยลงแล้วก็ตาม แต่ปัญหาอื่น ๆ ที่ผู้ติดเชื้อต้องเผชิญอยู่นั้นยังไม่ได้ลดลง ความเจ็บป่วยที่กำลังเป็นปัญหาสำหรับผู้ติดเชื้อได้เพิ่มขึ้นในทุกขณะในเวลานี้ การหาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ศึกษาทำให้ทราบว่าปัญหาความเจ็บป่วยยังทำให้ผู้ติดเชื้อต้องประสบปัญหาอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น ปัญหาทางการเงินที่ผู้ติดเชื้อต้องใช้ในการรักษาตัวและใช้เลี้ยงชีพ การเจ็บป่วยทำให้ผู้ติดเชื้อขาดรายได้ นอกจากนี้ปัญหาอาจจะเพิ่มมากขึ้นหากว่าผู้ติดเชื้อเป็นผู้ที่ต้องดูแลคนในครอบครัวด้วย เช่น มีลูกน้อยที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ มีลูกที่กำลังเรียนหนังสือ พ่อแม่ที่แก่ชราที่หาเลี้ยงตนเองไม่ได้ ซึ่งคนเหล่านี้ต้องพึ่งพิงผู้ติดเชื้อสูง ทำให้ครอบครัวผู้ติดเชื้อต้องลำบากอย่างแสนสาหัส ส่งผลกระทบด้านจิตใจต่อผู้ติดเชื้อทำให้ผู้ติดเชื้อทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส กรณีเช่นนี้ยังพบว่าหลายครอบครัวในชุมชนแม้จะต้องประสบกับปัญหาดังกล่าว ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาสำหรับผู้ติดเชื้อที่จะต้องดำรงอยู่กับผู้ติดเชื้อต่อไป

ส่วนจำนวนของผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน คนในชุมชนหลายคนเชื่อว่ามีความลดน้อยลง ดังถ้อยคำของชาวบ้าน 3 คน ดังนี้

ในตอนปี 30 เคยได้ยินเรื่องโรคเอดส์มาบ้างแล้ว จากการที่เคยเป็น อสม. ตอนนั้นคิดว่า จำนวนผู้ติดเชื้อเริ่มน้อยลง เนื่องจากผู้ติดเชื้อเริ่มมีอาการและเสียชีวิตลง โดยเฉพาะปี 2539 เสียชีวิตกันมากที่สุด สาเหตุของการติดเชื้อก็น่าจะมาจากคนที่ผู้หญิงในหมู่บ้านออกไปหาเงินกันมาก(เป็นหญิงบริการทางเพศ) แต่เดี๋ยวนี้ออกไปหาเงินก็น้อยลง เพราะเด็กสมัยนี้เรียนหนังสือมากขึ้น นวลจันทร์ นันดาเบ็ก อายุ 39 ปี กล่าว

ปี 30 ก็เคยได้ยินเรื่องเอดส์ แต่ตอนนั้นบ้านเรายังไม่ค่อยมีการระบาดมากนัก พอมาถึงประมาณปี 34 ชาวบ้านก็เริ่มเล่ากันมากขึ้นว่า คนนั้นคนนี้เป็นเอดส์ ตั้งแต่นั้นมาก็คิดว่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันนี้ผู้ติดเชื้อน้อยลง เพราะเขาตายไปมาก จำนวนผู้ติดเชื้อในตำบลของเราจะเป็นสองเท่าของผู้ที่เปิดเผยและยอมรับตัวเอง เนื่องจากผู้ติดเชื้อที่ยังไม่เปิดเผยและไม่ยอมรับก็มีอยู่หลายคน เหตุที่ติดเชื้อกันก็มาจากการที่คนมีพฤติกรรมสำส่อนทางเพศ หญิงบางคนก็มีผัวหลายคน มีหญิงบริการทางเพศ ผู้หญิงเขาไปหาเงินหลายปีแล้ว ถ้าจำได้ก็ตั้งแต่สมัยผมเป็นเด็กแล้ว ตอนนั้นยังไม่มากเท่าใด

ไปมาแล้วก็กลับมาแต่งงานอยู่บ้านมีลูกมีหลาน แต่ตอนหลังมามีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เดียวนี้คนมันก็รู้จักป้องกันตัวมากขึ้น บางคนก็หยุดสำส่อน เพราะว่ากลัวติดโรค การศึกษาของคนก็สูงขึ้น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้านเองด้วย ไปวัดก็มีพระเทศน์ ให้ป้องกันตัวจากเชื้อเอดส์ และการเผยแพร่รณรงค์ป้องกันเอดส์จากกลุ่มกุหลาบเหลือง ด้วย ตัวผมเองก็ไม่ได้รังเกียจผู้ติดเชื้อนะ เพราะดูเป็นธรรมดาหลายเลย” บุญมี จิตรนารี อายุ 52 ปี ผู้ใหญ่บ้านหม้อแกงทองกล่าว

ศรียงค์ ดวงแก้ว อายุ 68 ปี กล่าวว่า “สถานการณ์เอดส์ในหมู่บ้านชุมชนของเราลดลง เนื่องจากว่า 2-3 ปีที่ผ่านมา ผู้ติดเชื้อเสียชีวิตลงไปหลายคน หญิงที่ออกไปหาเงินก็น้อยลง สาเหตุการติดเชื้อก็น่ามาจากการที่เด็กมันชอบเที่ยวกัน กินเหล้าเมายา”

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ถึงจำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชนในปัจจุบัน ที่ชาวบ้านหลายคนเชื่อว่าจำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชนลดลง ซึ่งจำนวนผู้ติดเชื้อที่ชาวบ้านเชื่อว่าลดลงสอดคล้องกับรายงานของสถานีอนามัยตำบลแม่กา ที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526-2544 ไว้ดังนี้

#### ตารางที่ 4.1

แสดงจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์ในเขตตำบลแม่กา ปี พ.ศ. 2536-2544

| ปี พ.ศ. | จำนวนผู้ป่วย (คน) |
|---------|-------------------|
| 2536    | 1                 |
| 2537    | 6                 |
| 2538    | 37                |
| 2539    | 33                |
| 2540    | 37                |
| 2541    | 35                |
| 2542    | 28                |
| รวม     | 177               |

หมายเหตุ ปี 2536 เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม

ที่มา : สถานีอนามัยตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 4.2

แสดงจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์จำแนกตามเพศและกลุ่มอายุ ปี พ.ศ. 2539-2542

| กลุ่มอายุ<br>(ปี) | จำนวนผู้ป่วย<br>ชาย (คน) | จำนวนผู้ป่วย<br>หญิง (คน) | รวม<br>(คน) |
|-------------------|--------------------------|---------------------------|-------------|
| 0-4               | 6                        | 2                         | 8           |
| 5-9               | -                        | 1                         | 1           |
| 10-14             | -                        | -                         | -           |
| 15-24             | 17                       | 21                        | 38          |
| 25-34             | 63                       | 25                        | 88          |
| 35-44             | 29                       | 7                         | 36          |
| 45-54             | 2                        | 1                         | 3           |
| 55-64             | 1                        | 1                         | 2           |
| 65 ขึ้นไป         | 1                        | -                         | 1           |
| รวม               | 119                      | 58                        | 177         |

จากการรวบรวมข้อมูลของสถานีนีออนามัยตำบลแม่กา พบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาชีพเป็น  
เกษตรกร ผู้ที่เคยเป็นหญิงขายบริการทางเพศ และเด็กที่ได้รับเชื้อจากบิดามารดา

ตารางที่ 4.3  
แสดงจำนวนผู้เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ ปี 2536-2544

| ปี พ.ศ. | จำนวนผู้เสียชีวิต (คน) |
|---------|------------------------|
| 2536    | 1                      |
| 2537    | 2                      |
| 2538    | 9                      |
| 2539    | 28                     |
| 2540    | 39                     |
| 2541    | 19                     |
| 2542    | 15                     |
| 2543    | 14                     |
| 2544    | 1                      |
| รวม     | 128                    |

จากตารางข้างต้น มีรายงานจากสถานีนามัยว่ามีผู้ติดเชื้อรายหนึ่งที่เสียชีวิตด้วยการใช้  
ปืนยิงตัวตาย

จากถ้อยคำของคนในชุมชนทั้ง 3 คน ที่ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ ที่ได้กล่าวถึงจำนวน  
ผู้ติดเชื้อในชุมชนว่ามีจำนวนที่ลดลงนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เป็นถ้อยคำที่ได้จากประสบการณ์ของคน  
ในชุมชนเอง ทั้งนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่า คนในชุมชนได้รับรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ที่เกิดขึ้นในชุมชนมา  
โดยตลอด การที่มีผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยเอดส์เสียชีวิตไปแล้วเป็นจำนวนมากในชุมชน ทำให้คนใน  
ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มากขึ้น สาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าในชุมชนมีผู้ติดเชื้อน้อยลง  
เนื่องจากเขารับรู้ว่ามีใครบ้างที่เป็นเอดส์มีใครบ้างที่เสียชีวิตไปแล้ว และปัจจุบันมีคนในชุมชน  
ออกไปหาเงิน (เป็นหญิงบริการทางเพศ)น้อยลง การที่เด็กสมัยนี้มีความรู้สูงขึ้น คือการได้  
เรียนหนังสือสูงขึ้น ทำให้เขามีโอกาสมีกงานทำมากกว่าจะต้องไปเป็นหญิงบริการทางเพศเหมือน  
ในอดีต การประชาสัมพันธ์เรื่องโรคเอดส์ ทำให้คนในชุมชนเกรงว่าจะติดเชื้อทำให้มีการป้องกัน  
ตัวมากขึ้น หรือผู้ติดเชื้อที่รวมกันตั้งเป็นกลุ่มผู้ติดเชื้อในชุมชนก็ทำหน้าที่รณรงค์ป้องกันโรคเอดส์  
อย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์และความเชื่อดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนเชื่อว่าจำนวน  
ผู้ติดเชื้อในชุมชนลดน้อยลง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็นเพิ่มเติมว่า ในสถานการณ์การระบาดของโรคเอดส์ในชุมชนและท่ามกลางระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ทำให้ผู้ติดเชื้อต้องเผชิญกับปัญหานานัปการทั้งเศรษฐกิจ จิตใจและสังคม ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาแรกที่ทำให้ผู้ติดเชื้อต้องเผชิญ สิ่งที่พบในชุมชนแม่กา ก็คือ มีผู้ติดเชื้อเริ่มเจ็บป่วย ทำให้เงินทองที่หามาได้หรือมีอยู่น้อยนิดต้องร่อยหรอลง หรือหมดไปกับค่ารักษา ค่ารถ เนื่องจากที่ตั้งของตำบลแม่กามีระยะห่างจากตัวเมืองค่อนข้างไกล ซึ่งผู้ติดเชื้อยากจนจึงมีปัญหาเกี่ยวกับการเดินทางในการไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือคลินิก ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าที่ต้องแบกรับอยู่ เงินสำหรับการเลี้ยงชีพส่วนนี้มักจะเป็นปัญหาสำหรับผู้ที่มีฐานะยากจน ไม่มีที่ดินทำกิน ชาวไร่ ชาวสวน โรคคืออย่างหนึ่งที่ครอบครัวยุติคนเชื้ออาจหาอาหารได้จากพื้นที่ป่าใกล้บ้าน หาปลา หากุ้งได้จากแหล่งน้ำใกล้หมู่บ้าน ซึ่งอาจไม่ต้องซื้อ เป็นการลดค่าใช้จ่ายลงได้

ปัจจุบัน ผู้ศึกษาเห็นว่า สถานการณ์การรังเกียจต่อผู้ติดเชื้อและจำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชนลดน้อยลง ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยเข้ามาสนับสนุนให้สถานการณ์การรังเกียจลดน้อยลงและสามารถอยู่ร่วมกับคนในชุมชนได้ มีปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประสพการณ์ที่มีผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อมากขึ้นและมีตัวอย่างครอบครัวที่ใกล้ชิดเอดส์มากขึ้น ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ว่า เอดส์ไม่ได้ติดต่อกันได้ง่าย ๆ และสามารถอยู่ร่วมกันได้ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ที่ปรับภาพลักษณ์ของโรคเอดส์เสียใหม่ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่น (Folk Media) โดยศิลปินพื้นบ้าน ดังกรณีที่พบว่าช่างร่อที่ไปเล่นตามงานบุญต่าง ๆ ก็มักจะสะท้อนภาพปัญหาของชุมชนออกมาผ่านเพลงร่อนด้วย รวมทั้งปัญหาเอดส์ด้วยที่กำลังระบาดและเป็นปัญหาในชุมชนด้วย เนื้อเพลงที่ออกมาจึงออกมาเป็นลักษณะที่เชิญชวนให้คนในชุมชนรู้จักป้องกันเอดส์ ทั้งนี้เนื้อหาของเพลงที่สื่อออกมาทำให้ได้ทั้งความสนุกสนานและข้อคิดดีด้วย การรณรงค์และการจัดอบรมในชุมชน โดยผ่านบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานีนามัยในชุมชนทำหน้าที่ได้ดี การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการปฏิบัติตัวต่อผู้ติดเชื้อ ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าสามารถอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อได้จริง ครูที่ทำการสอนให้นักเรียนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ข้าราชการที่เกี่ยวข้องและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านเอดส์ในชุมชนด้วย พระสงฆ์ในชุมชนที่ผู้ศึกษาพบว่าพระจะเทศน์และชี้แนะให้ชาวบ้านรู้จักป้องกันตนเองจากโรคเอดส์และการเลิกยุ่งเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อในหมู่บ้าน รวมถึงกลุ่มผู้ติดเชื้อในชุมชน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้สถานการณ์การรังเกียจลดลง ความเป็นญาติพี่น้องที่เคยช่วยเหลือกันมา ทำกิจกรรมร่วมกันมา ทำให้เกิดความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจกัน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเหล่านี้มีส่วนทำให้ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเอดส์มากขึ้นด้วยเช่นกัน

ปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด นอกจากจะทำให้ชุมชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์มากขึ้น แล้ว ยังทำให้การแพร่ระบาดของเอดส์ส่งผลให้จำนวนผู้ติดเชื้อในชุมชนลดน้อยลงด้วย ผู้ศึกษา เห็นด้วยกับความเห็นของชาวบ้านที่กล่าวว่า เด็กมีความรู้มากขึ้น ทำให้การออกไปขายบริการทางเพศน้อยลง ผู้ติดเชื้อในชุมชนตั้งแต่ระยะแรกของการระบาดจนถึงปัจจุบันนี้ได้เสียชีวิตไปเป็นจำนวนมากแล้ว ประสบการณ์ที่คนในชุมชนได้เรียนรู้กันว่า หญิงสาวที่ออกไปขายบริการทางเพศนอกหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าจะส่งเงินมาให้พ่อแม่ใช้ สามารถสร้างบ้านสวย ๆ อยู่ แต่เมื่อต้องมาติดเชื้อแล้ว เงินทองที่หามาได้ก็จะหมดไป บ้านหลายหลังในตำบลแม่กาเป็นบ้านร้างไม่มีคนอยู่อาศัย เนื่องจากเจ้าของบ้านเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์เกือบทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าสถานการณ์การรังเกียจผู้ติดเชื้อในชุมชนจะลดน้อยลง แต่ไม่ได้หมายความว่าความรังเกียจยังไม่หมดไปจากทุกคนในชุมชน แต่ก็ถือได้ว่าสถานการณ์ได้ผ่อนคลายความเครียดของผู้ติดเชื้อได้ลงไปได้มากทีเดียว แต่สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่น่าสังเกตคือ ในขณะที่ชุมชนก็ได้เรียนรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเอดส์ในชุมชนเป็นเวลาหลายปี ปากต่อปาก ยืนยันว่าโรคเอดส์ไม่ได้ติดต่อกันได้โดยง่าย ความรู้ของชาวบ้านยังได้รับการยืนยันจากบุคลากรทางการแพทย์อีกทางหนึ่งด้วย หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ออกมาบรรณรณรงค์กันอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีคนในชุมชนจำนวนหนึ่งที่ยังคงรังเกียจผู้ติดเชื้ออยู่ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ได้เล่าไปข้างต้น หลายคนก็อาจจะรู้ว่าการรับประทานอาหารร่วมกันหรือการให้ของร่วมกัน ไม่ทำให้ติดเชื้อได้ ซึ่งก็น่าสนใจอยู่ไม่น้อยที่ควรจะมีการหาคำตอบว่า ทำไมคนในชุมชนกลุ่มนี้ยังคงรังเกียจผู้ติดเชื้ออยู่ เพื่อจะได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับโรคเอดส์ต่อไปได้

สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ติดเชื้อต่อไปก็คือ ความเจ็บป่วย ซึ่งผลกระทบจากความเจ็บป่วยยังคงอยู่กับผู้ติดเชื้อต่อไป ในชุมชนแม่กานี้ก็ผู้ที่ได้ผลกระทบจากการติดเชื้อดังกล่าวแล้ว ซึ่งพวกเขาต้องเผชิญกับปัญหาต่างนานัปการ ซึ่งจะได้กล่าวในบทต่อไป

## บทที่ 5

### การเผชิญปัญหาของคนงานที่ติดเชื้อเอชไอวีในชนบทเมื่อเจ็บป่วย

ในบทที่ 5 นี้เป็นการศึกษาการเผชิญปัญหาของคนงานที่ติดเชื้อเอชไอวีในชนบท เมื่อพวกเขาต้องเจ็บป่วยต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ หลายประการ ทั้งในด้านการเงินและความเป็นอยู่ของครอบครัว ความวิตกกังวลเกี่ยวกับโรคที่เกิดขึ้นกับตนเอง หลายคนที่ต้องเผชิญกับการรังเกียจจากบุคคลรอบข้าง ความยากจนที่มีอยู่ทำให้พวกเขาต้องทนทุกข์ทรมานอยู่กับความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น การเผชิญกับปัญหาดังกล่าวของคนงานที่ติดเชื้อเอชไอวีในชนบทนั้น ผู้ศึกษาได้นำเสนอในรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างในการศึกษาคครั้งนี้

จำนวนผู้ติดเชื้อที่ได้ศึกษาคครั้งนี้ทั้งหมดมีจำนวน 8 ราย เป็นผู้ที่กำลังเจ็บป่วยอยู่ 7 ราย ไม่เจ็บป่วยอีก 1 ราย พบว่า 4 ราย มีถิ่นกำเนิดเป็นคนในพื้นที่ตำบลแม่กา อีก 3 ราย ย้ายมาจากที่อื่นด้วยการแต่งงานกับคนในท้องถิ่นแล้วพากันย้ายมาอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่กา จังหวัดที่ย้ายมาได้แก่ เชียงราย สุโขทัยและกรุงเทพฯ จังหวัดละ 1 ราย ระยะเวลาที่ผู้ติดเชื้อได้รับการแจ้งผลการตรวจเลือดต่าง ๆ กันไป โดยเฉลี่ยแล้วทราบการติดเชื้อของตนเป็นระยะเวลา 4.8 ปี ระยะเวลาที่ติดเชื้อมีน้อยที่สุด 1 ปีเศษ มากที่สุด 8 ปี

มีอายุตั้งแต่ 25-42 ปี เป็นชาย 2 คน เป็นหญิง 6 คน ทั้งหมดมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำหรือมีฐานะยากจนและมาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม และมี 1 ราย เคยมีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาก่อน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงภาคบังคับ มี 1 ราย ที่ไม่ได้เรียนหนังสือเลย และ 1 รายที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานภาพการสมรส พบว่า เป็นโสดเพียง 1 รายเท่านั้น ที่เหลืออีก 7 คน เป็นฝ่ายทั้งหมด เกือบทั้งหมดมีรายได้ไม่แน่นอนและมีรายได้น้อย บางรายไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากเจ็บป่วยบ่อยครั้ง มีเพียง 2 รายเท่านั้นที่เป็นลูกจ้างของโรงงานไม้อัดในท้องถิ่นและเป็นแม่บ้านทำความสะอาดในมหาวิทยาลัย

### การเผชิญปัญหาของคนจนที่ติดเชื้อเอชไอวีในชนบทตามเจ็บป่วย

ปัญหาความเจ็บป่วยอันสืบเนื่องมาจากพยาธิสภาพของโรค เป็นความทุกข์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ผู้ป่วยต้องประสบกับปัญหานานัปการ ซึ่งแต่ละปัญหามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ส่งผลกระทบกันและกัน จนยากที่จะระบุออกได้ว่าปัญหาใดปัญหาหนึ่งได้ ที่เป็นสาเหตุ ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ติดเชื้อเอชไอวี แต่เพื่อความกระจ่างในการอธิบายถึงการเผชิญกับปัญหาของผู้ติดเชื้อ ผู้ศึกษาขอเสนอการเผชิญปัญหาของคนจนที่ติดเชื้อเอชไอวี เมื่อเจ็บป่วย โดยยกกรณีศึกษาของผู้ติดเชื้อในแต่ละรายเพื่อให้เห็นสภาพชีวิตที่พวกเขาต้องเผชิญ ในระหว่างการเจ็บป่วย ทั้งนี้ชื่อที่ใช้ทั้ง 8 กรณีศึกษาเป็นนามสมมติทั้งสิ้น

#### กรณีที่ 1 เสาร์ (ชายโสด)

เสาร์ ชายอายุ 27 ปี โสด ชีวิตของเสาร์ในวัยเด็กค่อนข้างลำบาก ฐานะทางบ้านยากจน มีพี่น้องด้วยกันทั้งหมด 6 คน เสาร์เป็นลูกคนที่ 3 ของครอบครัว ครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน พ่อและแม่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปและหาของป่าขาย ขณะที่เสาร์เรียนอยู่ชั้น ป.5 ก็ตัดสินใจออกจากโรงเรียนไปหางานทำ งานแรกที่เสาร์ทำเป็นเด็กเก็บเงินค่าเช่าห้องน้ำในบ่อนไก่ ทำอยู่ได้ไม่นานจึงลาออก เนื่องจากคิดว่าได้ค่าแรงน้อยไม่พอต่อความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่าย และวันทำงานก็น้อยเพราะว่าบ่อนไก่เปิดให้ไ้ชนกันเพียงสัปดาห์ละ 2 วันเท่านั้น จึงมาสมัครเป็นคนทำงานบ้านในจวนผู้ว่าราชการจังหวัด ทำอยู่ได้ 9 เดือนจึงลาออก เนื่องจากมีญาติมาชวนให้ไปทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในจังหวัดจันทบุรี เสาร์เห็นว่าเป็นงานที่มีรายได้ดีกว่าจึงลาออกและไปทำงานที่จันทบุรี

ด้วยเหตุที่เสาร์มีบุคลิกลักษณะนิสัยเป็นหญิงมาตั้งแต่เด็ก ร้านอาหารแห่งนี้จึงเป็นสถานที่ที่ทำให้ชีวิตของเสาร์เปลี่ยนไป เสาร์เริ่มแต่งตัวและไว้ผมยาวเป็นผู้หญิง ขณะเดียวกันที่ร้านอาหารนั้นก็มีเพื่อนของเสาร์ที่เป็นผู้หญิงได้ขายบริการทางเพศด้วย ต่อมาเมื่อมีแขกคนหนึ่งมาที่ร้าน สนใจที่จะซื้อบริการทางเพศจากเสาร์จึงให้เพื่อนของเสาร์ติดต่อให้ เสาร์จึงตัดสินใจขายบริการครั้งแรกเมื่ออายุเพียง 14 ปีเท่านั้น เงินที่ได้จากการขายบริการเสาร์ส่งไปให้ทางบ้านทุกเดือน หลังจากทำงานที่จันทบุรีได้ 4 ปี ลูกค้าเริ่มน้อยลง เสาร์และเพื่อนที่สนิทกันจึงย้ายจากร้านอาหารที่จันทบุรีไปทำงานในร้านอาหารอีกหลายแห่งในจังหวัดตาก ระยอง กาญจนบุรี พัทธยา จนมาอยู่ที่บางปะกงนานที่สุด 5 ปี แต่ละที่ที่เสาร์ทำงาน ก็มักจะมีคนมาซื้อบริการเป็นประจำ ทุกครั้งที่ให้บริการจากเสาร์ “แขกไม่เคยใส่ถุงยางเลย” จนกระทั่งปลายปี 44 เสาร์เริ่ม

ไม่สบาย มีอาการไข้บ่อยครั้ง เกิดอาการบวมของต่อมน้ำเหลือง เมื่อไปพบแพทย์จึงแนะนำให้ตรวจเลือดและได้รับคำบอกจากแพทย์ว่า เสาร์ติดเชื้อเอชไอวี ทำให้เขาารู้สึกตกใจ วิดกกังวล แต่วันนั้นแพทย์ที่ทำการตรวจก็ได้ให้คำแนะนำและปลอบใจเขา ทำให้เขาารู้สึกดีขึ้นมาบ้าง ต่อมาอาการความเจ็บป่วยก็ปรากฏขึ้นเป็นลำดับ ภูมิต้านทานตามลำดับ ล้นเป็นฝ้าขาว เป็นไข้บ่อย ๆ อ่อนเพลีย ทำให้เสาร์ทำงานไม่ได้และกลัวเพื่อนจะรังเกียจจึงตัดสินใจมารักษาตัวที่บ้าน ถ้าหายก็จะกลับไปทำงานอีก

ผู้ศึกษาพบเสาร์ครั้งแรกในการประชุมกลุ่มกุหลาบเหลือง ที่สถานีนามัยตำบลแม่กา จากคำบอกเล่าของสมาชิกกลุ่มและประธานกลุ่มที่บอกว่า เสาร์เป็นบุคคลที่ยากจนคนหนึ่งในกลุ่ม เพราะก่อนหน้านี้ ผู้ศึกษาได้หาข้อมูลกว้าง ๆ เกี่ยวกับสมาชิกที่มีฐานะยากจนในกลุ่มไว้บ้างแล้ว ผู้ศึกษาจึงให้ความสนใจ โดยหวังว่าเสาร์จะเป็นกรณีศึกษาได้ ทันทีที่ผู้ศึกษาเห็นเสาร์เดินเข้าห้องประชุมก็มีสมาชิกคนหนึ่งชี้ให้ผู้ศึกษาว่า “คนนี่แหละเสาร์” สิ่ง que เห็นคือ เสาร์ไว้ผมยาว รูปร่างผอม ใส่กางเกงรัดรูป นั่งประชุมอยู่ด้านหลังของห้องประชุม ผู้ศึกษายังไม่ได้เข้าไปทักทายเสาร์โดยทันที แต่รอให้การประชุมเลิกก่อน หลังจากการประชุมเลิกผู้ศึกษาจึงเดินเข้าไปทักทายเสาร์ทันที ทำความรู้จักกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ยังไม่มีเวลาได้คุยกันมาก เพราะเสาร์มากับเพื่อนอีก 1 คน ที่รอจะกลับบ้านพร้อมกันและต้องไปรอรถโดยสารประจำทางเพื่อกลับบ้านด้วยกัน ผู้ศึกษาจึงขออนุญาตไปเยี่ยมเสาร์ที่บ้าน เสาร์ตอบรับยินดี หลังจากนั้น 2-3 วันต่อมา ผู้ศึกษาเดินทางไปเยี่ยมเสาร์แต่ไม่รู้จักบ้านของเสาร์จึงให้กรรมการกลุ่มคนหนึ่งที่อยู่บ้านใกล้เคียงไปเป็นเพื่อน ด้วยหวังที่จะได้ให้กรรมการคนนั้นแนะนำผู้ศึกษาต่อเสาร์เพื่อสร้างความเข้าใจมากขึ้นด้วย

บ้านที่เสาร์พักอาศัยอยู่บนเชิงเขา เป็นกระท่อมหลังเล็ก ๆ หลังคามุงด้วยสังกะสี สภาพผุแล้วบางส่วน ฝาบ้านเป็นไม้ มีลักษณะที่ยังเข้าฝาบ้านไม่เรียบร้อย ไม้ฝาบางแผ่นลั่น ไม้ฝาบางแผ่นยาวไม่เท่ากัน เดินขึ้นบัน 4 ชั้น ก็ถึงบนบ้านเสาร์แล้ว มองไปรอบบ้านคาดว่าน่าจะเป็นพื้นที่ประมาณ 30 ตารางเมตรเท่านั้น ในบ้านมีห้องนอนอยู่ 1 ห้อง บนบ้านมีรูปพ่อแม่ของเสาร์ติดไว้เหนือศีรษะด้านตะวันออก ตามฝาบ้านมีรูปเสาร์และเพื่อน รูปดารารายานตร์-โทรทัศน์ ภายในบ้านมีตู้เย็น 1 เครื่อง โทรทัศน์ 14 นิ้ว 1 เครื่อง และพัดลมอีก 2 เครื่อง บ้านหลังนี้อยู่ด้วยกัน 7 คน ตัวเสาร์เอง น้องชายและน้องสะใภ้ ลูกชายของพี่ชายคนรองที่เสียชีวิตไปแล้วอีก 3 คน น้องชายคนสุดท้องเพิ่งออกจากคุกมาในคดียาเสพติด ห้องนอนให้สำหรับน้องชายและน้องสะใภ้(น้องสะใภ้เคยเป็นที่สะใภ้ของเสาร์มาก่อน โดยแต่งงานกับพี่ชายคนรอง ต่อมาเมื่อพี่ชายคนรองเสียชีวิต พี่สะใภ้ก็แต่งงานใหม่กับน้องชายของเสาร์เอง) เสาร์นอนอยู่บนห้อง

ส่วนน้องชายและหลานนอนตรงชานบ้าน ผู้ศึกษาเห็นสภาพบ้านพร้อมลงนิกภาพของคน 7 คน ต้องนอนพัก ภาพที่เห็นจึงเป็นภาพที่คนอาศัยกันอยู่อย่างแออัด

เสาร์เล่าว่า ครอบครัวของเขา ไม่ค่อยสมบูรณ์ หลายปีก่อนพ่อแม่ของเสาร์เสียชีวิตไปแล้ว พี่ชายคนรองเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุถูกรถชนเมื่อ 2 ปีก่อน น้องชายคนสุดท้ายก็เพิ่งออกจากคุกมาอยู่ด้วยกัน น้องชายคนที่ 5 ที่อยู่กับ น้องสะใภ้ก็ติดเหล้า เสาร์พูดอย่างน้อยใจว่า “ตนเองไปทำงานส่งเงินมาให้ทางบ้านตลอด แต่ฐานะทางบ้านก็ไม่ได้ดีขึ้นเลย ตอนพ่อแม่มีชีวิตอยู่พ่อก็ไม่เคยเก็บเงินเลย เอาเงินไปเล่นการพนันและดื่มเหล้า จนต้องแบ่งขายที่ดินบริเวณบ้าน แต่เงินที่ได้มาก็ไม่เหลือเลย”

เมื่อผู้ศึกษาถามว่า “สุขภาพตอนนี้เป็นอย่างไงบ้าง” เสาร์ถอดเสื้อให้ดูสภาพที่เป็นงูสวัดที่เพิ่งหายให้ดู พร้อมกับแลบลิ้นให้ดูที่ยังเป็นฝ้าอยู่ ผู้ศึกษาสังเกตว่า เสาร์มีอาการคันตามเนื้อตามตัว คาดว่าน่าจะเป็นกลากเกลื้อนด้วย และเล่าต่อไปว่า

เงินที่ได้มาเล็กน้อยที่เจ้าของร้านให้มาถูกนำไปใช้กับการรักษาตัวจนหมด ตอนมีงูสวัดหายแล้ว แต่อาการใช้และอ่อนเพลียยังเป็นอีกบ่อย ๆ ทุกครั้งเมื่อมีอาการใช้และอ่อนเพลียไม่ค่อยจะมีแรงทำอะไรเลย ไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ ถ้าวันใดที่ป่วยจนต้องนอนพัก อาจจะได้กินข้าวเพราะไม่มีใครทำให้กิน วันไหนดีขึ้นบ้างแล้วก็ออกไปเก็บผักหวานมาขายบ้าง แต่จะออกไปนาน ๆ ก็ไม่ได้ เพราะวันนั้นจะเป็นลมอยู่กลางทางแล้ว

ในครั้งแรกที่ไปบ้านเสาร์ไม่พบพี่น้องของเสาร์ในบ้านเลยสักคน เขาออกไปรับจ้างกัน ส่วนเด็ก ๆ ก็ไปเรียนหนังสือกัน

วันต่อมาผู้ศึกษาได้แวะไปเยี่ยมเสาร์อีก แต่ไม่เจอเสาร์ พบเด็ก ๆ 3 คน อยู่บ้านตามลำพัง เด็ก 3 คนอายุประมาณ 7-8 ปี เสื้อที่ใส่ดูเก่าและมอมแมม เด็กบอกกับผู้ศึกษาว่า “นำเสาร์ไปโรงพยาบาล” ผู้ศึกษาคิดว่าคงต้องไปเยี่ยมเสาร์ที่โรงพยาบาล แต่ไหน ๆ ก็มาแถวนี้จึงแวะเข้าไปคุยกับชาวบ้านที่อยู่บ้านใกล้ พบว่า หลายคนสงสารเสาร์มาก ชาวบ้านคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า

ไอ้น้องมันนี่กะไรอยู่ ก็รู้ว่าพี่ไม่สบายมันก็ไม่เคยดูแลพี่มันเลย กลับมาตอนเย็นก็มาเหล้า  
ทั้งผัวทั้งเมีย ตื่นมาก็ออกไปแล้ว พี่มันจะได้กินอะไร ไม่ได้กินอะไร มันไม่ได้สนใจเลย  
บางวันเสาร์มันก็ไม่ได้กินอะไรเลย ไม่มีคนทำให้กิน มันไม่เคยคิดหรือไง ตอนที่พี่มันไป  
ทำงาน ส่งเงินมาให้ พวกมันใช้อย่างสบาย ตอนนีพี่มันไม่สบายก็ไม่ดูแล อีแม่ก็สงสาร  
มันแต่ไม่รู้จะทำยังไง

ผู้ศึกษายังทราบอีกว่า ที่ผ่านมาสาร์ต้องทนทุกข์กับความเจ็บป่วย เพราะไม่มีเงินจะ  
รักษา ไม่มีเงินซื้อยา อยากจะให้ร่างกายแข็งแรงก็ไม่มีเงินซื้ออาหารมาบำรุงร่างกายใด ๆ จนแม้  
เมื่อไม่สบายมาก ๆ เสาร์อยากจะไปโรงพยาบาล แต่ไม่มีค่ารถไป เพื่อนบ้านบางคนสงสารให้เงิน  
เป็น ค่ารถไปโรงพยาบาลและค่าใช้จ่ายบางส่วนที่อยู่โรงพยาบาล

ผู้ศึกษาตามไปเยี่ยมเสาร์ที่โรงพยาบาล ตอนเย็นเอาข้าวต้มไปฝากด้วย เสาร์อยู่  
ตึกศัลยกรรมชาย โรงพยาบาลพะเยา ห้องรวม ช้าง ๆ เพียงเป็นผู้ป่วยที่สูงอายุแล้ว “ไม่มีใครมา  
เยี่ยมผมเลย มีแต่ป้าข้างบ้านมาคนเดียว เอาของมาให้ด้วย อยากจะกินอะไรก็ได้กินลำบาก  
แต่ ๆ เลยที่ กินแต่ของโรงบาล มารับยาประจำเดือน พอดีหมดตรวจก็เลยให้นอนที่โรงบาล ก็ดี  
เหมือนกัน ก็ยังมีหมอพยาบาลดูแลเราอยู่” ผู้ศึกษาคิดว่าเสาร์ต้องการให้ญาติพี่น้องของตนช่วย  
ดูแลตนมากกว่านี้

หลังจากออกจากโรงพยาบาล เสาร์กลับไปอยู่บ้านแต่ห้องชายของเสาร์ได้ไล่เสาร์ออกจาก  
บ้าน ในเหตุการณ์นี้ผู้ศึกษาไม่ทราบข้อมูลว่า ทำไมต้องไล่เสาร์ออกจากบ้าน ในขณะที่แต่ก่อนก็  
ไม่ได้ไล่ไป ผู้ศึกษาไม่มีคำตอบในประเด็นนี้ เสาร์เองก็ไม่ยอมเล่าให้ฟัง เสาร์ไปพักอาศัยอยู่กับ  
ญาติที่ห่างกันไป 2 หลัง สภาพบ้านดีกว่าบ้านที่เสาร์อาศัยอยู่ เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีห้อง 3  
ห้อง ถือว่าดีเป็นสภาพที่ดีเมื่อเปรียบเทียบกับบ้านอื่น ๆ ในละแวกเดียวกัน เจ้าของบ้านยกห้องให้  
เสาร์อยู่ 1 ห้อง บ้านหลังนี้อาศัยอยู่ด้วยกัน 3 คน คือ ตา-ยาย และหลานซึ่งเป็นเด็กเล็กอายุ  
ประมาณ 4 ขวบ ซึ่งพ่อแม่เสียชีวิตไปด้วยโรคเอดส์หลายปีแล้ว การมาอยู่บ้านหลังนี้ดูเหมือนว่า  
เสาร์ไม่ค่อยเต็มใจนัก เขามองว่า ทั้งสองตายายเป็นคนที่เขาแต่ได้หวังเอาเงินมาปณิกเมื่อเขา  
ตาย ผู้ศึกษามองว่า เสาร์อาจมองในแง่ร้ายเกินไปหรือเปล่า ในขณะที่ผู้ศึกษาเคยพูดคุยกับ สอง  
ตายาย ยายเล่าว่า “สงสารเสาร์ ก็เลยให้มาอยู่ด้วยกัน อยู่บ้านก็ไม่เห็นมีใครดูแล อยู่กันสองคน  
ไม่มีงานอะไรทำ เลี้ยงกันไปนั่นแหละ เป็นญาติพี่น้องกันนี่แหละ” พร้อมกันนี้ผู้ศึกษาได้สังเกต  
การปฏิบัติตนของตายายต่อเสาร์ ที่คอยดูแล หาอาหารการกินมาให้ ตลอดจนการช่วยเหลือยาม  
เจ็บป่วย สองตายายค่อนข้างมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยเอดส์มาก่อน เนื่องจากลูกชายของ

เขาก็เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้นการที่เสาร์มองตายในลักษณะนี้อาจมีเหตุผลความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกัน ซึ่งเป็นประเด็นที่ยากที่จะหาคำตอบได้

ช่วงที่เสาร์อาศัยอยู่บ้านตายาย เสาร์ก็พยายามหาความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ อาการเจ็บป่วยของเสาร์ก็ยังเป็นไขอยู่บ่อยครั้ง และมีอาการของตาอักเสบ ต้องไปหาหมอบ่อยครั้ง ขึ้น สองตายายก็ช่วยค่ารถค่ายาบ้าง มีคนที่ทำงานเป็นลูกจ้างที่สถานีอนามัยบ้านห้วยเคียน เป็นคนบ้านเดียวกันกับเสาร์ เธอได้ยื่นข่าวว่าเสาร์ไม่ค่อยสบาย เธอส่งสารจึงอยากจะช่วยเหลือโดยบอกว่าให้ไปเขียนขอความช่วยเหลือจากกองทุนเอดส์ ขณะเดียวกันก็มีเพื่อนในกลุ่มที่อยู่ข้างบ้านเสาร์มาชวนให้เสาร์ไปขอความช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์จังหวัดพะเยาด้วยกัน “ช่วงที่ผมกลับมาบ้านนี้ ผมไม่รู้เลยว่าจะไปขอความช่วยเหลือจากใครได้ จนมีเพื่อนที่เขาเคยได้มาบอกให้ไปยื่นด้วยกัน เป็นเพื่อนในกลุ่มกุหลาบเหลืองนั่นแหละครับ” ผู้ศึกษาติดตามไปที่ประชาสงเคราะห์จังหวัด ตามถึงความเป็นไปได้ในการให้ความช่วยเหลือแก่เสาร์ ทางจังหวัดจึงแนะนำให้ผู้ศึกษาไปติดต่อที่ประชาสงเคราะห์อำเภอเมืองเนื่องจากมีหน้าที่โดยตรง ผู้ศึกษาเดินทางไปพบประชาสงเคราะห์อำเภอเมือง ซึ่งแนะนำให้เสาร์มาเขียนขอความช่วยเหลือใหม่ เนื่องจากที่เสาร์ไปที่จังหวัดกลัวว่าจะเป็นข้ามชั้นตอนไป ผู้ศึกษาได้ขอเป็นอาสาสมัครที่จะประสานงานให้ระหว่างผู้ติดเชื่อที่ติดตามศึกษาอยู่ในเขตตำบลแม่กา กับประชาสงเคราะห์พร้อมก็นำเอกสารของเสาร์ไปยื่นที่ประชาสงเคราะห์ให้ เพื่อเป็นการแบ่งภาระที่ต้องเดินทางไปเอง ประมาณเดือนเศษ ๆ เสาร์ก็ได้รับเงินช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์เป็นจำนวนเงิน 1,600 บาท

ตาของเสาร์ที่อักเสบไม่หายไปง่าย ๆ เมื่อเจ้าของร้านอาหารที่เสาร์เคยทำงานด้วยทราบข่าวการไม่สบายของเสาร์จึงเดินทางมารับเสาร์ให้ไปรักษาตัวที่ชลบุรี เสาร์ไปรับการรักษาตัวที่ชลบุรี 2 เดือน ทำให้ช่วงเวลานั้นผู้ศึกษาไม่มีโอกาสได้คุยกับเสาร์เลย จนกระทั่งเสาร์กลับมาจากชลบุรี กลับมาอยู่บ้านของตัวเอง ผู้ศึกษาทราบว่าพี่ชายคนโตของเสาร์กลับมาบ้านแล้วมีการพูดคุยกันในครอบครัว คาดว่าในครอบครัวคงมีการทำความเข้าใจกันมากขึ้น ทำให้ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตว่าเสาร์น่าจะมีข้อขัดแย้งกับพี่น้องจึงถูกล้อออกจากบ้านไปและไม่มีการดูแลเอาใจใส่กัน อาการของเสาร์ที่กลับมาจากการรักษาตัว ตาอักเสบดีขึ้นแต่อาการไข้ร้อนเพลียยังคงมีอยู่เช่นเดิม

วันหนึ่งที่ผู้ศึกษามีโอกาสไปเยี่ยมเสาร์พร้อมกับประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่มและเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยพร้อมกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมของกลุ่มที่จัดเยี่ยมผู้เจ็บป่วย นำของเยี่ยมเป็นไข่และนมกล่องไปฝากด้วย วันนี้ได้เจอน้องชายคนสุดท้องของเสาร์กำลังดูแลเสาร์อยู่ เขาใส่กางเกงขาสั้น เสื้อแขนสั้น ไว้ผมสั้นติดหนังศีรษะ ตรงแขนมีรอยสัก เสื้อผ้าที่ใส่ดูมอมชอม ในขณะที่คณะ

ของเรา กำลังจะเดินเข้าบริเวณบ้านของเสาร์ ชาวบ้านที่อยู่บ้านใกล้เสาร์ 5-6 คน เมื่อเห็นคณะของเรา ก็เดินตามเข้ามา ผู้ศึกษาจึงรู้สึกว่ามันแปลก ๆ ไป คณะของเราเดินขึ้นไปบนบ้านของเสาร์ เพื่อนบ้านก็ตามขึ้นไปนั่งบนบ้าน บางคนก็ยืนอยู่ที่บันได บ้านจึงเต็มไปด้วยผู้คนที่มาเยี่ยมเสาร์ สิ่งที่เราเห็นก็คือสภาพร่างกายของเสาร์ทรุดลงมาก ทั้ง ๆ ที่ไม่กี่วันมานี้เอง ผู้ศึกษาก็ยังมาพูดคุยอยู่กับเสาร์อยู่ก็ยังไม่เป็นแบบนี้ สภาพที่เราเห็นจึงเป็นภาพที่เสาร์ผอมมาก จนเหลือแต่หนังหุ้มกระดูกเลยก็ว่าได้ ไม่สามารถลุกขึ้นนั่งพูดคุยได้ เนื่องจากเวียนหัว ผู้ศึกษาทราบ ว่าเสาร์ท้องเสียมาได้ 2 วันแล้ว สักพักก็ได้ยินเสียงมอเตอร์ไซด์เข้ามา คงเป็นโอกาสแรกที่ได้พบน้องชายและน้องสะใภ้เพิ่งกลับมาจากการรับจ้าง ยังดูเหมือนเหนื่อยอยู่เลย เขาอาจแปลกใจว่าทำไมวันนี้คนมาบ้านหลายคน วันนี้ดูเปลี่ยนไปจากคำบอกเล่าของชาวบ้านและจากที่เสาร์เคยเล่าให้ฟัง พวกน้อง ๆ ของเสาร์ช่วยกันดูแลเสาร์ ขณะที่เรากำลังนั่งคุยกันอยู่ก็มีกลิ่นเหม็นออกมา เสาร์ถ่ายอุจจาระออกมาทั้งที่นอนอยู่ น้องช่วยกันเช็ดให้ ก่อนกลับกรรมการกลุ่มคนหนึ่งก็ได้พูดกับน้อง ๆ ของเสาร์ให้ช่วยกันดูแลเสาร์ด้วย เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยก็ได้รับปากว่าจะหาทางช่วยเหลือเด็ก ๆ ในบ้านเขาด้วย เนื่องจากถ้าหากปล่อยให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ที่ไม่เหมาะสมกับเด็กที่กำลังเรียนหนังสือและกำลังเจริญเติบโตเช่นนี้ อาจจะทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กไม่ดีเท่าที่ควร หลังจากนั้นอีก 2 วัน เสาร์ก็เสียชีวิตลง ในเดือนสิงหาคม 2545 ที่ผ่านมานี้เอง ผู้ศึกษาไม่ทราบว่าเสาร์กินอะไรแล้วทำให้ท้องเสีย ทั้ง ๆ ที่เสาร์เองมีความพยายามที่จะรักษาสุขภาพของ ตนเองอย่างมาก ที่เคยคุยกันว่า ดอาหารประเภทของแผลง ของหมักดอง พยายามกินอาหารให้มาก ๆ จะได้แข็งแรง

ในวันนี้เสาร์ไม่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้อีกแล้ว ส่วนทำนองนี้ผู้ศึกษาขอเล่าถึงชีวิตของเสาร์ในกลุ่มกุหลาบเหลืองสักเล็กน้อย เสาร์เป็นสมาชิกของกลุ่มโดยการชักชวนของเพื่อนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันเมื่อรู้ว่าเสาร์ติดเรือและกลับมารักษาตัวอยู่ที่บ้าน เสาร์ตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองในเดือนกันยายน ปี 2544 หลังจากที่เขากลับมารักษาตัวอยู่ที่บ้านได้ไม่นาน เขาร่วมกิจกรรมกับกลุ่มมาโดยตลอด เข้าประชุมกับกลุ่มเกือบทุกครั้ง แม้กระทั่งในเวลาเจ็บป่วย ถ้ายังพอมาไหวก็จะเข้าร่วมประชุมด้วย ยกเว้นว่าเจ็บป่วยจนเข้าร่วมประชุมไม่ไหวจริง ๆ เช่น รักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล หรือต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ที่บ้าน เนื่องจากเสาร์มักจะมีอาการเวียนศีรษะบ่อยครั้ง หากมีภาวะเช่นนี้จึงจะทำให้เสาร์ขาดการประชุม บ้านของเสาร์อยู่ห่างจากสถานีอนามัยตำบลแม่กาซึ่งทางกลุ่มใช้เป็นสถานที่ประชุมเป็นระยะห่าง 6 กิโลเมตรโดยประมาณ เสาร์เดินทางมาประชุมด้วยการขึ้นรถโดยสารประจำทางที่เข้าเมือง มาลงหน้าสถานีอนามัย บางครั้งก็อาศัยเพื่อนบ้านที่มีรถจักรยานยนต์ ซึ่งกำลังจะเดินทางเข้าเมืองหรือผ่าน

สถานือนามัย เวลาประชุมเสาร์มักจะนั่งอยู่ด้านหลังของห้องประชุม ตั้งใจฟัง หากเป็นเวลาที่นอกจากเวลาประชุมก็จะคุยกับเพื่อนสมาชิกบางคนบ้าง กิจกรรมของกลุ่มนอกจากการประชุมเสาร์ไม่ค่อยได้ร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจำกัดด้วยการเดินทาง และสภาพร่างกายที่เจ็บป่วยบ่อยครั้ง “เวลาที่เข้ามาอยู่ที่กลุ่ม รู้สึกดี สบายใจดีขึ้น อยากจะไปประชุมกับเขาทุกครั้ง” คำกล่าวนี้นี้ของเสาร์ ทำให้ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ที่ผ่านมากลุ่มได้สร้างความอบอุ่นให้แก่เสาร์อย่างมาก กลุ่มทำให้เสาร์มีความรู้สึกดี มีกำลังใจ ไม่ท้อแท้ ยอมรับการติติงของตนเองและอยู่ร่วมกับมันได้ พร้อมกับไม่ท้อแท้กับความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น เสาร์ได้รับคำแนะนำจากกลุ่มในการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพตนเอง แนะนำให้ไปหาเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้ติติง เสาร์ได้รับประโยชน์ทางด้านจิตใจมาก จากการที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม ถึงแม้ว่าเสาร์จะได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากกลุ่มบ้างก็ตาม แต่ก็ไม่มีมากนัก แต่ก็ทำให้เขาพอใจอย่างมาก จนในระยะหลังมานี้ ความเจ็บป่วยของเสาร์มีอาการทุเลาลงมาก ร่างกายไม่สามารถที่จะต่อสู้กับโรคร้ายได้อีกต่อไปและในที่สุดเสาร์ก็จากไป

อีกรายหนึ่ง ที่ผู้ศึกษาอยากจะนำเสนอชีวิตของหญิงคนหนึ่งที่ต้องทนทุกข์กับความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นความเจ็บป่วยที่เธอคนนี้ไม่สามารถจัดการได้เลย

## กรณีที่ 2 น้ำตาล (หญิงวัยเบญจเพส นักสู้เพื่อลูก)

น้ำตาลเป็นชื่อหนึ่งที่ได้รับการยืนยันจากคณะกรรมการกลุ่มกุหลาบเหลือง สมาชิกบางคนตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิบ้านเมตตาธรรมว่าชีวิตของน้ำตาลค่อนข้างลำบากมากทีเดียว น้ำตาลจึงเป็นผู้ที่น่าสนใจศึกษาอีกรายหนึ่ง ผู้ศึกษาไม่รอให้ถึงวันประชุม ด้วยความต้องการรู้จักกับน้ำตาลให้เร็วที่สุด จึงไปขอความร่วมมือจากกรรมการคนหนึ่งให้ไปด้วยกัน เพื่อไปเยี่ยมน้ำตาลที่บ้าน บ้านของน้ำตาลอยู่ใกล้บ้านของเสาร์อยู่บนเชิงเขา สภาพบ้านสูงประมาณ 1 เมตร 65 เซนติเมตร เนื่องจากศีรษะของผู้ศึกษาขณะยืนกับพื้นจะพอดีกับความสูงของตัวบ้าน หลังคามุงด้วยหญ้าคา ฝาบ้านทำด้วยไม้ไผ่ มีบันไดขึ้นบ้าน 6 ชั้น ภายในบ้านมีโทรทัศน์ สีล้มเก่าเครื่องหนึ่ง วิทยุ ตู้เย็นที่วางไว้ใกล้ ๆ กัน มีที่นั่งไว้ใกล้บันได ในบ้านมีห้อง 2 ห้อง ห้องใหญ่และห้องเล็กขนาดให้คนสองคนนอนได้ บ้านหลังนี้อยู่ด้วยกัน 4 คน

ในบ้านมีผู้หญิงวัยกลางคน 1 คน เป็นแม่ของสามีน้ำตาล ผู้ศึกษาพักทนายพร้อมกับแนะนำตัวเอง แม่สามีของน้ำตาลก็เรียกให้น้ำตาลออกมาพบผู้ศึกษา เวลานั้นน้ำตาลนอนอยู่ในห้องเล็ก ๆ นั้น น้ำตาลออกมานั่ง กรรมการคนที่ไปด้วยกันแนะนำผู้ศึกษาต่อหน้าตาล เธอกล่าวว่า

เคยเจอผู้ศึกษาแล้วในวันประชุม เธอหอม ผิวสีคล้ำ ท้องโต มีตุ่มออกตามตัว คุดไปก็เกาตุ่มคันไปด้วย ครูต่อมาขายวัยกลางคนก็ส่งเสียงขึ้นมา เขาถอนดอกเลื้อยอยู่บนเปลใต้ถุนบ้าน ทราบว่าเป็นพ่อสามีของน้ำตาล ผู้ศึกษาทำความรู้จักกับคนในบ้านทุกคนที่เจอในวันนั้น แล้วขออนุญาตเพื่อจะมาพูดคุยกับน้ำตาลอีกในวันต่อ ๆ ไป ผู้ศึกษาดีใจที่ทุกคนให้การต้อนรับเป็นอย่างดีและยินดีที่จะให้ผู้ศึกษามาเยี่ยมอีก ก่อนกลับบ้านในวันนั้นผู้ศึกษาสังเกตดูรอบบ้านของน้ำตาล บ้านของเธอเลี้ยงไก่ ปลูกดอกไม้ ปลูกผักไว้ส่วนหนึ่ง หลังบ้านมีกระต๊อบหลังเล็ก ๆ อีกหลังหนึ่งข้างบ้านเป็นบ้านไม้ ที่ยังไม่มีฝาบ้าน ปิดเพียงห้องที่นอนไว้เท่านั้น ดูแล้วบ้านบริเวณนี้มีฐานะไม่แตกต่างกันมากนัก ไม่น่าแปลกใจนักจะเป็นพื้นที่ป่า

เมื่อได้ติดตามพูดคุยกับน้ำตาล ครอบครัว และคนรอบข้างน้ำตาลมากขึ้น ทำให้ได้ข้อมูลของน้ำตาลว่า อายุ 25 ปี พื้นเพเป็นคนสุโขทัย ครอบครัวมีฐานะยากจน มีพี่น้องด้วยกัน 6 คน พ่อแม่ของเธอมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เนื่องจากไม่มีที่ดินทำกิน เธอเป็นลูกคนสุดท้องของครอบครัวด้วยความที่ครอบครัวยากจน พ่อแม่ไม่มีเงินส่งให้เธอได้เรียนหนังสือ เธอจึงไม่ได้เรียนหนังสือตั้งแต่เด็กเธอต้องช่วยพ่อแม่ทำงานมาโดยตลอด รับจ้างตามฤดูกาลการเกษตรในหมู่บ้าน พ่อแม่ของเธอแยกทางกันตั้งแต่เธออายุได้ 10 ขวบ แม่ขายบ้านแล้วย้ายไปอยู่กับครอบครัวของพี่ชายที่แต่งงานแล้ว น้ำตาลอยู่กับแม่ เมื่อเธออายุได้ 20 ปี น้ำตาลก็ได้รับการชักชวนจากญาติให้เข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ๔ ทำงานได้ไม่นาน เธอก็พบรัก น้ำตาลมี แฟนเป็นคนจังหวัดพะเยา ซึ่งก็ไปทำงานรับจ้างในกรุงเทพฯ ๔ เช่นกัน เธอกับแฟนตัดสินใจแต่งงานกันและย้ายมาอยู่ด้วยกันที่บ้านของสามีที่พะเยา มาทำมาหากินที่พะเยา ฐานะทางบ้านของสามีก็ยากจน

ต่อมาในปี 2540 เมื่อน้ำตาลตั้งครรภ์และไปตรวจครรภ์ตามปกติที่โรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลแจ้งผลการตรวจเลือดว่าเธอติดเชื้อเอชไอวี เธอเสียใจมาก แต่เธอกับสามีก็ตัดสินใจที่จะเอาลูกไว้ เธอกล่าวกับผู้ศึกษาว่า เธอทราบมาว่า ถึงแม้ว่าเธอจะติดเชื้อแต่ก็ไม่แน่ว่าลูกจะติดเชื้อด้วย เธออ้างว่าหมอบอกเธอว่าอย่างนั้น เธอจึงตัดสินใจที่จะเอาลูกไว้ ผู้ศึกษาไม่กล้าถามน้ำตาลตรง ๆ ว่าติดเชื้อมาได้ยังไงไร เกรงว่าคำถามที่ถามไปจะถูกมองว่าไม่ดี แต่โรคที่แม่สามีของน้ำตาลเล่าให้ฟังว่า น้ำตาลอาจ ติดเชื้อมาจากสามีของเธอเอง หลายปีก่อนสามีของน้ำตาลไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นในหมู่บ้านเดียวกัน ซึ่งทราบต่อมาว่าหญิงคนนั้นติดเชื้อเอชไอวีมาก่อน แม่สามีของน้ำตาล เล่าต่อไปอีกว่า

ตนเองมีลูก 2 คน คนโตก็คือสามีของน้ำตาลนั่นเอง คนที่สอง ตอนนี้งานรับจ้างใน  
กรุงเทพ ฯ เมื่อโรคเอดส์เกิดขึ้นในครอบครัวก็รู้สึกเป็นห่วงลูกชายคนรอง แม่ก็จะ  
โทรศัพท์ไปหาลูกชายที่อยู่กรุงเทพ ฯ อยู่บ่อย ๆ เพื่อเตือนให้ระวังโรคเอดส์ ยังก้อยู่  
กรุงเทพ ฯ ต้องเพิ่มความระมัดระวัง ให้รู้จักป้องกันตัวด้วย

ผู้ศึกษารู้สึกว่า เป็นความรู้สึกที่แม่เป็นห่วงลูก ประสบการณ์ที่ยากลำบากนั้นไม่อยากให้  
เกิดขึ้นในครอบครัวอีก

ต่อมาเมื่อน้ำตาลคลอดลูก ได้ลูกสาว ครอบครัวนี้ได้ช่วยกันเลี้ยงดูเด็กคนนี้ จนกระทั่ง  
ลูกสาวของน้ำตาลมีอายุได้ 2 ขวบ สามีของน้ำตาลก็เริ่มป่วย มีอาการป่วยได้ประมาณ 1 เดือน  
ก็เสียชีวิตลง น้ำตาลเล่าว่า “ช่วงที่สามีป่วยนั้น รักษาตามมีตามเกิด ครอบครัวเราไม่มีเงิน  
เหมือนคนอื่นที่จะไปรักษาตัวที่ไหนได้” เมื่อสามีเสียชีวิตไปแล้ว เธอจึงคิดว่าบ้านที่เธออยู่อาศัย  
นั้นเป็นของพ่อแม่ของสามี สามีไม่อยู่แล้วจะอยู่ต่อก็ไม่สมควร จึงขอกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิมที่  
สุโขทัยพร้อมลูกสาว ขออาศัยอยู่กับแม่ที่บ้านพี่ชาย การไปอยู่กับแม่และครอบครัวของพี่ชายนั้น  
ไม่มีใครทราบที่น้ำตาลติดเชื้อเอชไอวี อยู่ได้ระยะหนึ่งเขาก็รู้กันว่าน้ำตาลเป็นโรคเอดส์จึงได้  
น้ำตาลออกจากบ้าน เธอไม่มีที่อยู่ทำให้ชีวิตอยู่อย่างลำบาก เมื่อพ่อแม่ของสามีรู้ว่า น้ำตาล  
ถูกไล่ออกจากบ้านจึงไปรับเธอกลับลูกมาอยู่ด้วยกันที่ตำบลแม่กา

อาการของเธอปรากฏขึ้นมาเรื่อย ๆ เป็นไ้บ่อยครั้ง หนาวสั่น ปวดท้อง ไปหาหมอรักษา  
เป็นน้ำท่วมปอด น้ำหนักลดลง สิ่งที่ผู้ศึกษาสังเกตเห็นคือ ตุ่มออกตามตัวของเธอ เธอจะเกาะอยู่  
ตลอดเวลา มีอาการไอด้วยวัณโรคด้วย เมื่อเจ็บป่วยน้ำตาลจะไปโรงพยาบาลก็ต่อเมื่อเจ็บป่วย  
มากจริง ๆ เธอเล่าว่า “เมื่อคราวที่เจ็บท้องที่เขารู้ว่าเป็นน้ำท่วมปอดเท่านั้นที่ได้ไปโรงพยาบาล ถ้าเป็นไข้  
ธรรมดาที่ไหนเขา นอนพักผ่อน พยายามไม่กินอาหารแสลง เนื้อวัว เนื้อควาย ของหมักดอง  
บางครั้งก็ใช้วิธีเลี้ยงผี เชื่อว่าจะช่วยให้เจ็บไข้หายใช้ได้บ้าง” หลายครั้งที่ผู้ศึกษาไปเยี่ยมน้ำตาล  
จะพบว่าเธอจะนอนอยู่ในห้องเพื่อพักผ่อน

ในขณะที่น้ำตาลเป็นไข้ที่เป็น ๆ หาย ๆ เธอเองยังมีลูกสาวที่ต้องเลี้ยงดูด้วย ขณะนี้อายุได้  
4 ขวบแล้ว สุขภาพร่างกาย แข็งแรงสมบูรณ์ มอมแมมตามประสาเด็ก “ทรงใจเขา มาอยู่กับเขา  
แล้ว ยังต้องให้เขาหาเลี้ยงเราอีก พ่อแม่เขาก็ไม่มีรายได้อะไร ไม่มีที่นา หาดของป่า รับจ้างตาม  
หมู่บ้าน บางวันได้ บางวันก็ไม่มีรายได้ ชาวบ้านก็ต้องซื้อ เมื่อเราดีขึ้นก็ออกไปหาเงินบ้าง” จากการ  
สอบถามเพื่อนบ้านและพ่อแม่ทำให้ทราบว่า ถ้าน้ำตาลไม่สบายก็จะนอนพักอยู่ที่บ้าน วันไหน  
อาการดีขึ้นบ้างหรือหายแล้วก็จะออกไปหาเงินบ้าง ไปเก็บเห็ด ผักหวาน ให้แม่สามีไปขายที่

ถนนหลวง ไปรับจ้างเฝ้ารถมอเตอร์ไซด์ของชาวบ้านที่มาเก็บผักหวาน หรือเห็ด น้ำตาลจะห่อข้าวไปกินด้วย หลายคนชมน้ำตาลว่าขยัน น้ำตาลเล่าว่า “จะไปรับจ้างก็ไม่ได้ เคยได้ยินชาวบ้านบอกว่า ชาวบ้านเขาไม่จ้างเธอเพราะได้ยินเขากล่าวกันว่าเธอจะไปเป็นลมเป็นแล้งไประหว่างการทำงาน ตนเองจึงหาเงินด้วยวิธีนี้ไม่ได้ ตนเองก็ไม่กล้าที่จะถามให้ชาวบ้านจ้างงานด้วย” นอกจากลูก ยังมีภาระเป็นค่ารักษาตัว เพราะมีนัดกับหมอที่โรงพยาบาลทุกเดือน เป็นค่ารถเป็นค่าเดินทาง เดือนไหนตนเองไม่มีพ่อแม่ก็จะให้เงินไป ต้องไปเอายาจากโรงพยาบาลทุกเดือนอยู่แล้ว ถ้าไม่สบายเขาก็เก็บเงินอีก 30 บาท

น้ำตาลมีประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มกุหลาบเหลือง ทำให้เธอได้รับข่าวสารว่าจะไปขอความช่วยเหลือจากไหนได้บ้าง น้ำตาลเคยได้รับการช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์มาหลายครั้งแล้ว

น้ำตาลบรรยายความรู้สึกและสภาพชีวิตของตน โดยกล่าวว่า

รู้สึกปลงกับตัวเอง ถ้าจะต้องตาย ก็จะไม่คิดมาก ชีวิตนี้เกิดมาแล้วไม่เคยได้สุขสบายกับเขาเลย อยู่ในหมู่บ้านเราก็ไม่มีญาติที่ไหน งานศพงานแต่งงานก็ไม่ไปช่วยงานเขา งานใกล้ ๆ บ้านเรา ใกล้ก็ไม่ไป ล้างด้วย ก็แต่บางงาน ถ้าเขาไม่ให้เราช่วยก็จะนั่งอยู่เฉย ๆ กินข้าวก็ตักมากินเอง ชาวบ้านบางคนก็รังเกียจ บางคนก็สงสาร ก็แล้วแต่เขา อีกอย่างเราก็ไม่ได้ออกจากบ้านไปไหน ไม่ไปปากก็อยู่บ้านไม่ได้ไปยุ่งกับใคร

คำกล่าวดังกล่าวเป็นสิ่งที่เธอบอกความรู้สึกของเธอในตอนนี้และความสัมพันธ์กับคนในชุมชนไปด้วย

น้ำตาลเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลืองตั้งแต่ปี 2543 เนื่องจากทราบว่าได้มีการรวมกลุ่มกันของผู้ติดเชื้อในตำบล จากคำบอกเล่าของคนในหมู่บ้าน น้ำตาลยอมรับกับผู้ศึกษาว่า เหตุผลในการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม เนื่องจากในตอนแรกต้องการความช่วยเหลือจากกลุ่ม โดยเธอทราบว่ากลุ่มได้จัดทุนการศึกษาสำหรับเด็ก เธออยากจะให้กลุ่มช่วยเหลือลูกของเธอ ให้ลูกได้เรียนหนังสือ ถึงแม้ว่าลูกจะติดเชื้อเหมือนกันแต่ลูกก็ยังมีชีวิตอยู่อีกนาน เมื่อเธอเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ความต้องการของเธอได้รับการตอบสนอง ลูกของเธอได้รับทุนการศึกษา ค่าเสื้อผ้า ค่านม ค่าอาหาร หนังสือเรียน ซึ่งเป็นการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน(บ้านเมตตาธรรม)ผ่านกลุ่มกุหลาบเหลือง เป็นที่น่าสังเกตว่า ความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มอย่างต่อเนื่องของน้ำตาล ทำให้น้ำตาลเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มโดยไม่ยอมขาดการร่วมประชุมเลย ทั้งนี้ทราบว่า

กลุ่มมีกฎว่า หากสมาชิกขาดการร่วมประชุมเกิน 3 ครั้ง จะถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกรับนั้นหมายความว่า กลุ่มจะไม่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินใด ๆ อีก เนื่องจากว่ามีแนวคิดว่าการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มมาเอาแต่เงินหรือสิ่งของ โดยไม่ยอมให้ความร่วมมือใด ๆ กับกลุ่มจึงไม่สมควรที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อไป

บ้านของน้ำตาลอยู่ใกล้กับบ้านของเสาร์ ดังนั้นเมื่อมาประชุม มักจะเห็นสองคนนี้มาด้วยกันเสมอ อาจจะเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทางหรืออาศัยรถของเพื่อนสมาชิกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน น้ำตาลมักจะนั่งอยู่ด้านหลังของห้องประชุม ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นอะไรต่อกลุ่ม นาน ๆ ครั้งที่มีผู้ศึกษาจะเห็นน้ำตาลซักถาม เมื่อตนเองไม่เข้าใจ ส่วนใหญ่จะเป็นการถามคนข้าง ๆ เสียมากกว่า น้ำตาลบอกกับผู้ศึกษาว่า “ตนเองไม่มีความรู้อะไร ไม่เคยได้เรียนหนังสือจะไปเสนอความคิดเห็นอะไรมา เดียวคนอื่นจะหมั่นไส้เอา อยู่เฉย ๆ เขาว่าอะไรก็ว่าตามเขาไป” กรณีของน้ำตาลผู้ศึกษาไม่ได้ว่า น้ำตาลเป็นคนเอาแต่ได้ รอคอยแต่รับอย่างเดียว แต่ความลำบากของน้ำตาลนั้น เป็นความลำบากที่ยิ่งกว่าคนทั่วไป ยากนักเมื่อตกอยู่ในสภาพเช่นนี้แล้วจะสามารถที่แก้ไขปัญหามาได้โดยลำพัง ซึ่งจำเป็นต้องมีคนเข้าไปช่วยเหลือ จะเห็นได้ว่า สิ่งที่น้ำตาลอยากจะได้ความช่วยเหลือจากกลุ่มนั้น ก็คือ การช่วยเหลือลูกของเธอ ตัวเธอเองไม่ได้ไม่ได้เรียกร้องอะไรจากกลุ่ม น้ำตาลเคยได้รับเงินช่วยเหลือจากกลุ่ม ตอนที่เธอเจ็บป่วยอยู่นั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นเงินเล็กน้อยไม่มากนัก แต่กลุ่มก็ได้สร้างกำลังใจให้เธอได้มาก ดังที่เธอเคยกล่าวว่า “กลุ่มได้เข้ามาช่วยได้มาก ให้กำลังใจ ทำให้มีกำลังใจมากขึ้น สบายใจมากขึ้น ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ที่สมาชิกกลุ่มเอามาเล่าสู่กันฟังในกลุ่มก็สามารถนำมาใช้กับตนเองได้” ดังนั้นการเข้าร่วมกิจกรรมของน้ำตาล ส่วนหนึ่ง ผู้ศึกษามองว่าเป็นการรักษาผลประโยชน์เพื่อลูกไปด้วย

ชีวิตของน้ำตาลค่อนข้างลำบากมาตลอดชีวิต ลำบากมากยิ่งขึ้นเมื่อต้องมาติดโรคเอดส์ ปัญหาทุกอย่างที่เธอได้เผชิญได้หยุดลงแล้ว ความเจ็บป่วยที่ดำเนินมาเป็นระยะเวลาปีเศษ ๆ ได้หยุดลง ความยากลำบากที่เธอได้รับจบลงด้วย น้ำตาลเสียชีวิตลงที่โรงพยาบาลพะเยา หลังจากที่มีอาการปวดหัวอย่างรุนแรง ในวันที่ 10 กันยายน 2545 ที่ผ่านมา พ่อแม่สามีของน้ำตาลนำศพน้ำตาลกลับมาทำพิธีกรรมทางศาสนา งานศพถูกจัดขึ้นแบบง่าย ๆ สวดอภิธรรมศพเพียง 1 คืน บ่ายวันรุ่งขึ้นก็นำไปเผาปนกิจ มีผู้คนมาร่วมงานพอสมควร แม่สามีของน้ำตาลกล่าวกับผู้ศึกษาว่า จะจัดงานศพให้เหมือนคนอื่นคงทำไม่ได้ ไม่มีเงินพอ เงินที่ได้มาจากที่ชาวบ้านช่วยกันทำบุญงานศพ 3,880 บาทนี้จะนำเงินส่วนนี้เก็บไว้เป็นทุนเลี้ยงลูกของน้ำตาลต่อไป

### กรณีที่ 3 พงษ์ศักดิ์ (หนุ่มกรุงเทพฯ และลูกชาย)

ผู้ศึกษาไปพบพงษ์ศักดิ์ที่บ้าน ซึ่งเดินทางไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่ของบ้านเมตตาธรรม ผู้ศึกษาขับมอเตอร์ไซด์ตามรถยนต์ของบ้านเมตตาธรรมไป หมู่บ้านของพงษ์ศักดิ์เป็นหมู่บ้านแรก เมื่อเดินทางออกจากอำเภอเมืองพะเยา ใกล้เคียงตำบลดำ บ้านของเขาติดถนนใหญ่ เดินเข้าไปจะต้องผ่านประตูรั้วหน้าบ้านที่ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดเท่าคนสองคนเดินผ่านพร้อมกันได้ รถยนต์ไม่สามารถเข้าบ้านของพงษ์ศักดิ์ ตามรั้วเต็มไปด้วยผักตำลึงที่ขึ้นตามรั้ว เมื่อเดินเข้าไปต้องระมัดระวัง เดี่ยวจะไปเหยียบพืชผักที่พงษ์ศักดิ์ปลูกเอาไว้ เกือบทุกพื้นที่ว่างในบ้านเลย บ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีบันไดขึ้นบ้านสองทางทั้งด้านหน้าและด้านหลัง หลังคามุงด้วยสังกะสี แต่เมื่อเปรียบเทียบกับชาวบ้านทั่วไป เป็นบ้านหลังที่ขนาดพอเหมาะสำหรับครอบครัวขนาดเล็กพออยู่ได้ พื้นที่บริเวณหลังบ้านที่ดูกว้างขวาง เต็มไปด้วยพืชสวนครัวที่เขาปลูกเอาไว้ มะละกอ ต้นพริก ผักชี ถั่วพู ตะไคร้ ะอม ได้ดูบ้านเป็นที่เก็บฝืน มีที่นั่งเป็นโซฟาเก่าและผุแล้ว วันนั้นยังไม่มีโอกาสขึ้นไปบนบ้านของพงษ์ศักดิ์ แต่ได้ความรู้จักกันและขออนุญาตที่จะมาเยี่ยมในวันหลัง

การเยี่ยมพงษ์ศักดิ์ครั้งที่สอง มีโอกาสได้ขึ้นไปบนบ้าน เห็นพงษ์ศักดิ์กำลังนั่งกินข้าวอยู่บนบ้าน มีข้าวอยู่ 1 จานและกับข้าวอีก 1 จาน กับข้าวซื้อจากร้านค้าฝั่งตรงข้ามในราคา 5 บาท เขาบอกกับผู้ศึกษา ภายในบ้านมีโทรทัศน์เครื่องเล็ก น่าจะประมาณ 7-8 นิ้วได้ ดูเสื่อผ้า มีห้องนอนอยู่ 1 ห้อง หน้าห้องมีคานปวย เป็นลูกชายของเขานั้นเอง อายุประมาณ 8 ขวบ นอนอยู่หน้าห้องซึ่งป่วยด้วยโรคเอดส์เช่นกัน คิดเรื่อยมาตั้งแต่เกิด เขาบอกว่าเขาถูกไ้ร้นอกห้องเพราะว่าอากาศถ่ายเทมากกว่าอยู่ในห้อง ช้าง ๆ ที่นอนจะมีรองเล่นเด็ก กระบอกฉีดยา แขนงไว้ตรงข้างฝ้าบ้าน เขาบอกว่า “ลูกชายของเขายากได้เอาไว้เล่นน้ำตอนสงกรานต์นี้ แต่ตอนนี้ไม่สบาย คงต้องนอนอยู่นี้แหละ เขายากได้ผมก็เลยซื้อให้” ผู้ศึกษาได้พูดคุยกับพงษ์ศักดิ์หลายครั้งทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเขาบ้างดังนี้

พงษ์ศักดิ์ ชายอายุ 42 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่กรุงเทพฯ จบการศึกษา ม.ศ.3 ชีวิตในวัยเด็กของเขาค่อนข้างมีชีวิตที่ตึงเครียดเทียบกับกรณีศึกษาในการศึกษานี้ ครอบครัวมีพี่น้อง 6 คน เขาเป็นน้องคนสุดท้อง ครอบครัวมีกิจการขายข้าวแกงและก๋วยเตี๋ยวมีรายได้ดีพอควร ต่อมาเมื่อเขาอายุได้ 7 ขวบ เกิดไฟไหม้บ้าน ทำให้ครอบครัวต้องออกมาเช่าบ้านและอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เขาได้เรียนหนังสือโดยที่สาวเป็นผู้ส่งเสียให้เรียนหนังสือเพราะได้แต่งงานกับคนมีฐานะดี

ต่อมาเมื่อเขาจบชั้น ม.ศ.3 ทางบ้านก็บอกให้เขาออกมาทำมาหาเลี้ยงตัวเองได้แล้ว เขาเริ่มทำงานด้วยการเป็นเสมียนปัมน้ำมันแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ ตอนนั้นเขาอายุได้ 16 ปี อยู่ข้างนอกบ้านและไกลบ้าน ทั้งการทำงานอยู่กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันหลายคนทำให้เขาเริ่มดื่มเหล้าและเที่ยวโสเภณี

พงษ์ศักดิ์เปลี่ยนงานบ่อยครั้งและไปทำงานในหลายจังหวัด จนสุดท้ายมาทำงานบริษัทบันทึกเสียงภาพยนตร์แห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ ตลอดระยะเวลาที่ทำงานทุกแห่ง เงินเดือนของพงษ์ศักดิ์มักจะถูกใช้ไปกับการดื่มเหล้าและเที่ยวโสเภณี ทุกครั้งที่เที่ยวโสเภณีเขาไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย เคยติดเชื้อที่ติดต่อกันทางเพศสัมพันธ์หลายอย่าง เช่น หนองใน แผลริมอ่อน ซิฟิลิส ฝีมะม่วง เริม ทุกครั้งที่เป็นอย่างนี้จะไปรักษาให้หาย นอกจากนี้เขายังอยู่กินกับแฟนที่คบกันมาอีก 4 คน อยู่กินกันคนละ 1-2 ปีก็เลิกกันไป จนปี 34 เขาอายุได้ 31 ปีเขาก็ได้สร้างครอบครัวของเขาเองได้แต่งงานกับหญิงที่ชอบพอกัน ซึ่งเป็นพนักงานขายของอยู่ในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ และไปอาศัยอยู่กับครอบครัวของพี่สาว หลังจากที่อยู่ด้วยกันนาน 3 ปี ในปี 2537 ภรรยาของเขาก็ตั้งครรภ์ ไปตรวจครรภ์ที่โรงพยาบาลก็รู้ว่าติดเชื้อเอดส์ด้วย พงษ์ศักดิ์เมื่อทราบว่าติดเชื้อเขาก็ไม่อยากเอาลูกไว้ แต่ภรรยาอยากเอาลูกไว้ จึงตัดสินใจเอาไว้จนกระทั่งเด็กคลอด การติดเชื้อเอดส์พงษ์ศักดิ์ไม่ได้บอกให้ญาติพี่น้องรู้เรื่องราวการติดเชื้อเอดส์ของตน กลัวว่าจะถูกรังเกียจ จนกระทั่งปี 2542 ภรรยาของเขาก็ปรากฏอาการเจ็บป่วย ไข้ เหนื่อย ทานข้าวไม่ค่อยลง จึงตัดสินใจมารักษาตัวที่บ้านภรรยาที่พะเยา พงษ์ศักดิ์ให้เหตุผลในการมารักษาตัวที่พะเยาว่า “ตอนนั้นรายได้น้อย ที่สำคัญไม่ต้องการให้ญาติพี่น้องรู้ว่าแฟนตัวเองป่วยเพราะติดเชื้อ” ภรรยาของพงษ์ศักดิ์ป่วยได้ 2 เดือนก็เสียชีวิตลง “ตอนแรกที่มาพะเยาก็กลัวชาวบ้านรู้ แต่ปิดบังไม่อยู่ อาการมันออกเรื่อย ๆ แต่ก็ยังดีกว่าอยู่ที่กรุงเทพ ฯ” เวลาญาติพี่น้องมางานศพก็พยายามทุกวิถีทางที่จะไม่ให้พวกเขาได้รู้สาเหตุการตายของภรรยาเขาเลย พงษ์ศักดิ์ตัดสินใจที่จะเลี้ยงลูกที่พะเยา โดยอาศัยอยู่บ้านของภรรยาที่พ่อตายให้ตอนภรรยามีชีวิตอยู่เป็นบ้านหลังเล็ก ๆ

ข่าวการเสียชีวิตของภรรยาพงษ์ศักดิ์ที่มีสาเหตุมาจากโรคเอดส์เป็นที่ลือข่าของชาวบ้าน ปฏิกริยาของชุมชนจึงเกิดขึ้นกับพงษ์ศักดิ์ เขาเล่าว่า

วันนั้นผมไปงานศพข้างบ้าน พาลูกไปด้วย เขากำลังกินข้าวกันอยู่เป็นวงใหญ่ ผมกับลูกเข้าไปนั่งด้วย พวกเขาถูกหนึ่กันหมด ก็น้อยใจ กลุ้มใจ เ็งง ไม่รู้ทำยังไง มีงานรับจ้างในหมู่บ้านผมไปขอรับจ้างก็ไม่มีใครจ้างผม เขารังเกียจว่าผมเป็นเอดส์ ตอนหลัง ๆ ก็เลย

ปลง เวลาเขาจัดงานในหมู่บ้านผมจะไม่ไปร่วมกับเขา แต่ถ้ามีงานศพใกล้บ้าน ก็จะไปช่วยเขาเก็บเต็นท์ เอาพิน แต่จะไม่กินข้าว ไม่เอาอะไรทั้งนั้น บ้านที่ผมไปคุยได้ก็มีป่าข้างบ้านนี้หลังหนึ่ง ลุงที่ซ่อมรถอยู่ตรงนั้นและร้านค้าฝิ่นทางโน้น เขาสงสารผม หลานเขาก็เป็นเอดส์ตาย

สุดท้ายเขาพูดอย่างน้อยใจว่า “อยู่เหมือนสัตว์ประหลาด อยู่ในหมู่บ้าน ไม่รู้ทำไง อยู่ตามเวรตามกรรม”

พงษ์ศักดิ์เองก็ต้องทนทุกข์ต่อความลำบากไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าใคร เขากล่าวว่า “เจ็บป่วยมานี้ประมาณปีกว่าแล้ว มีอาการอ่อนเพลีย บางครั้งไม่มีแรง เฉลี่ยแล้วเดือนละ 1 ครั้ง เดือนหนึ่งอาจเป็นแบบนี้ 2-3 วัน นานสุด 10 วัน”

ภาระที่พงษ์ศักดิ์ต้องรับในตอนนี้ก็คือ การดูแลลูกอายุ 8 ขวบที่กำลังเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์เช่นกัน ลูกของเขาได้รับเชื้อมาตั้งแต่คลอดและเริ่มเจ็บป่วยมาตั้งแต่เดือนมกราคม ปี 2545 อาการที่มีก็คือท้องเสีย น้ำหนักลด ผอมลง เดินไม่ได้ ไข่มือกหยิบจับอะไรก็ไม่ได้เพราะไม่มีแรง ความเจ็บป่วยของลูกเช่นนี้จึงทำให้พงษ์ศักดิ์ไม่สามารถออกจากบ้านไปไหนได้นาน ๆ เพราะไม่มีคนดูแลลูก เงินก็ไม่มีใช้ งานก็ไม่มีทำ ไม่ค่อยจะมีคนจ้าง บางวันก็มีคนมาจ้างบ้างก็ได้เงินบ้าง พงษ์ศักดิ์พยายามหารายได้เข้าบ้านหลายทาง เขาใช้ที่บ้านเปิดเป็นร้านซ่อมจักรยานแต่ก็ไม่ค่อยมีใครมาใช้บริการ ไปเก็บพินมาขาย ปลุกผักไว้ขายบ้าง เช่น ตะไคร้ ข่า ขมิ้น กล้วย ถั่วพลู เป็นต้น เงินที่เขาได้จากการทำงานเหล่านี้เป็นเงินที่เล็กน้อยไม่พอใช้จ่ายในชีวิตประจำวันสำหรับสองคนพ่อลูก เวลาที่ลูกไม่สบาย เขาก็จะขี่จักรยานเข้าเมืองไปหาหมอ ระยะทางจากบ้านไปโรงพยาบาลประมาณ 9 กิโลเมตร เพราะไม่มีเงินค่ารถไปกลับ ถ้าลูกป่วยจนต้องนอนโรงพยาบาล เงินที่หามาได้จะซื้อของที่ลูกอยากกิน อยากได้ของเล่นก็ซื้อให้ ถ้าต้องนอนโรงพยาบาลหลายวัน ต้องเผาลูกทำให้ไม่มีรายได้ ทรัพย์สินที่อยู่ในบ้านที่พอจะแปรเปลี่ยนเป็นเงินก็จำเป็นต้องขายไป เช่น ตู้เย็น โทรทัศน์ ประแจที่ต้องใช้ซ่อมจักรยาน ครั้งหนึ่งที่ผู้ศึกษาไปเยี่ยมบ้านพงษ์ศักดิ์ พบว่ากำลังขายจักรยานอยู่ พงษ์ศักดิ์เสนอขาย 300 บาท แต่ผู้จะซื้อ ต่อรอราคาที่ 100 บาท เขาไม่ยอมขายเพราะได้ราคาน้อยเกินไป “อะไรจะกดราคากันขนาดนั้น” แล้วเขาก็ร้องไห้ออกมา ต่อมาเขาจึงโทรศัพท์ไปหาพี่สาวของเขาว่าให้ช่วยเหลือทางการเงินด้วย เขาบอกกับพี่สาวว่าเขาตกงานและลูกกำลังป่วยอยู่เงินไม่ค่อยมี พี่สาวจึงช่วยมาบ้าง ให้เดือนละ 1,000 บาทบ้าง บางเดือนก็ให้ 500 บาท ได้เงินมาต้องใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด ซื้อข้าว ซื้อของกินราคาถูก ๆ ให้พอใช้ในแต่ละเดือน

ไปซื้อถ้วยเตี้ยบ้าน อบต. เขาก็ไม่เอาตั้งค์ ไปตัดผม เขาก็ไม่เอาตั้งค์ เขาสงสารผม เวลาไม่มีตั้งค์ก็ไปซื้อเงินซื้อร้านป่าที่อยู่ฝั่งโน้น ร้านเดียวที่เขายอมให้ผมซื้อเงินซื้อได้ ร้านอื่นอีก 3 ร้าน ไม่ยอมให้ผมซื้อหรอก แต่เราก็ตรงเวลานะ เวลาบอกว่าจะเอาเงินไปจ่ายวันไหน ก็ต้องเอาไปจ่ายให้ตรงเวลา เขาจะได้วางใจเรา ถ้าเราไปซื้อเขาไว้ ต้องรู้ด้วยนะว่าเราจะมีปัญญาจ่ายได้แค่ไหน ถ้าเกินไป มีกินก็กิน ไม่มีกินก็อด

ครั้งหนึ่งที่ผู้ศึกษาไปเยี่ยมลูกของพงษ์ศักดิ์ที่โรงพยาบาล ลูกของเขาอยู่ติดเตียง แต่ถูกแยกไว้อีกห้องหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นห้องที่ผู้ป่วยเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี ในห้องนั้นมีเด็กสองคนเท่านั้น ซึ่งก็มีพ่อแม่ของเด็กอีกคนมาเฝ้าใช้ลูกเขาอยู่เตียงข้าง อากาเด็กข้างเตียงนั้นไม่รับรู้อะไรแล้ว แต่ลูกชายของพงษ์ศักดิ์อาการดีขึ้น กินข้าวได้มากขึ้น ขณะที่ไปพงษ์ศักดิ์ไม่อยู่ ลักหักเขาก็มา เขาไปเอารองจากประสาธนคราห์มา เขาก็ให้ผู้ศึกษาดูของที่ไปเอามาจากประสาธนคราห์ ของที่ได้มาเป็นของจำพวก น้ำปลา ผ้าเจ็ดตัว ปลากระป๋อง แห่มพู่ กล้วย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก็ดีที่เขาไม่ต้องซื้อ ช่วยลดเงินไปได้มาก พงษ์ศักดิ์ชวนผู้ศึกษาให้เดินออกมาคุยกันข้างนอกเพราะจะไปรบกวนคนไข้ข้างใน ลักษณะของพงษ์ศักดิ์ไม่ได้สนใจใครเลยว่า ใครจะมองอย่างไรในเมื่อลูกของเขาต้องนอนอยู่ในห้องที่จัดไว้ให้ผู้ติดเชื้อในโรงพยาบาล ใครจะมามองเขาก็ไม่ได้สนใจ พูดคุยกับผู้ศึกษาต่อไป

พงษ์ศักดิ์จะพยายามเข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ มาช่วยครอบครัวของเขา ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือจากประสาธนคราห์ เขามักจะน้อยใจว่า ญาติทางภรรยาซึ่งมีศักดิ์เป็นป้าเป็นลุงไม่เคยได้เข้ามาช่วยเหลือลูกเขาเลย ผู้ศึกษาทราบว่าเขาเป็นเรื่องขัดแย้งกันกับญาติของภรรยาในเรื่องที่ดิน 1 แปลงซึ่งเป็นมรดกของพ่อตา ซึ่งเขาเรียกร้องเอาส่วนของภรรยาที่เขาตายไปแล้ว แต่ญาติฝ่ายภรรยาไม่ยอมแบ่งให้เนื่องจากต่อสู้กันในเรื่องของการตายก่อนใคร ซึ่งทางญาติภรรยาบอกว่าภรรยาของพงษ์ศักดิ์เสียชีวิตก่อนเจ้ามรดกจะตาย ฉะนั้นพงษ์ศักดิ์จึงไม่ได้มีส่วนในมรดกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีเรื่องขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ลูกของพงษ์ศักดิ์ไม่สบายก็ไม่มีใครมาเยี่ยมเลย ในที่สุดเดือนสิงหาคม 2545 ลูกของพงษ์ศักดิ์ก็เสียชีวิตลงที่โรงพยาบาล เขาก็ขอให้โรงพยาบาลเผาศพเสียเลย โดยไม่กลับเอาทำบุญในหมู่บ้าน

หลังจากที่ลูกชายของเขาเสียชีวิตไปแล้ว ผู้ศึกษาเข้าไปเยี่ยมพงษ์ศักดิ์ที่บ้านอีก พบว่าเขากำลังเมาเหล้าอยู่ที่หัวบันไดบ้าน จากการพูดคุยทราบว่า เขากำลังเสียใจที่ต้องสูญเสียลูกชายไป พงษ์ศักดิ์ย้อนมองช่วงเวลาที่เขาป่วยและลูกของเขาป่วย ช่วงทุกข์ยากลำบากเหลือเกิน เขาร้องให้ออกมา “ไม่รู้จะมีมาทำไม ไฉ่โรคบ้านี้” นอกจากนี้เขายังโกรธภรรยาของเขาที่เสียชีวิตไป

นานแล้วที่ตัดสินใจเอาลูกไว้ จนทำให้ลูกของเขาต้องตายอย่างทรมาน “บอกมันแล้ว ไม่ต้องเอาลูกไว้ ถ้ามันไม่เอาไว้ ก็จะไม่มันวันนี้ บอกไว้แล้วว่าจะต้องมีวันนี้สักวัน ตอนนั้นมันคงจะรู้แล้ว ครอบครัwmันลำบากขนาดไหน” สักพักเขาร้องไห้ขึ้นมาอีกและเขาก็คำผู้ศึกษาอย่างรุนแรง โดยกล่าวว่า ผู้ศึกษาไม่สามารถช่วยเขาและครอบครัวได้เลย จนกระทั่งลูกเขาตายไปแล้ว แล้วถามว่า งานวิจัยที่ผู้ศึกษาทำอยู่เมื่อไหร่ที่จะช่วยเขาได้ ผู้ศึกษาพยายามพูดกับเขา แต่เขาไม่ฟัง เอาแต่ไล่ผู้ศึกษาออกจากบ้าน ไล่ถึง 3-4 ครั้งผู้ศึกษาจึงยอมออกจากบ้านเขามา ในช่วงจังหวะที่เดินออกมานั้นคนข้างบ้านมาคุยว่า เขาทะเลาะอะไรกัน แล้วถามว่า “จะมาดูบ้านหรือ” ผู้ศึกษาไม่เข้าใจ ทำไมต้องมาดูบ้านด้วย จึงพูดคุยกับคนข้างบ้านคนนั้นพักใหญ่ จึงได้รู้ว่าพงษ์ศักดิ์จะขายบ้านหลังนั้น และเล่าว่า “ตัวพงษ์ศักดิ์เป็นคนที่ถูกใจไม่ค่อยจะลงรอยกับชาวบ้านแถวนั้นเท่าใดนัก ประมาณว่าตัวเขาฉลาด ชาวบ้านเป็นคนบ้านนอกโง่ ใครทำอะไรก็ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวบ้านหลายคนไม่ชอบตัวพงษ์ศักดิ์” ในคราวที่ลูกตายก็ไม่ยอมบอกใคร ญาติก็ไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นแต่ไม่ชอบหน้าพ่อมันเท่านั้นเอง เอาศพมาทำบุญที่บ้านก็ได้ญาติจะเป็นเจ้าภาพเอง แต่เมื่อเป็นเช่นนั้นพงษ์ศักดิ์ไม่ยอมเอาศพมาทำบุญ ญาติจึงบอกให้ชาวบ้านว่าลูกของพงษ์ศักดิ์เสียชีวิตแล้ว ชาวบ้านก็มาทำบุญกัน ญาติของภรรยาจึงมอบเงินที่ชาวบ้านช่วยกันทำบุญให้พงษ์ศักดิ์เป็นเงิน 10,000 บาท และได้ยกบ้านให้กับพงษ์ศักดิ์แต่ที่ดินไม่ยกให้ เขาจึงประกาศขายบ้าน ผู้ศึกษาเจอพงษ์ศักดิ์อีกครั้งในวันประชุม เขาทักทายผู้ศึกษาตามปกติ หลังจากนั้นเขาขายบ้านได้ และกลับไปหางานทำในกรุงเทพ ฯ ทราบภายหลังว่าเขาขายบ้านได้ในราคาประมาณ 15,000 บาท เงินก้อนนี้จึงเป็นทุนของเขาในการไปหางานทำในกรุงเทพ ฯ ได้

พงษ์ศักดิ์เป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองตั้งแต่ปี 2542 โดยเขาหวังว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มจะสามารถช่วยเหลือตนเองกับลูกได้ เวลาไปประชุมพงษ์ศักดิ์เดินไปประชุม เนื่องจากบ้านของเขาอยู่ไม่ไกลจากสถานีอนามัยมากนัก ประมาณไม่เกิน 200 เมตร การติดเชื้อของพงษ์ศักดิ์เขาไม่ต้องการให้ใครได้รู้เลยดังที่ได้กล่าวข้างต้นมาแล้ว แต่เมื่อภรรยาของเขาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ ทำให้ชาวบ้านล่วงรู้และสันนิษฐานว่าเขาต้องติดเชื้อด้วยเช่นกัน การเข้าเป็นสมาชิกของเขานั้นเป็นการตัดสินใจที่ค่อนข้างลังเลในตอนแรก เนื่องจากไม่ต้องการให้ชาวบ้านทั่วไปได้รู้ว่าเขาติดเชื้อ เขาเล่าว่า “ตอนที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลือง จากชาวบ้านคนที่ไม่รู้ว่าเขาติดเชื้อ กลายเป็นรู้กันทั้งหมู่บ้าน แต่ไม่สนใจหรอก” ความต้องการที่อยากจะให้กลุ่มช่วยเหลือลูกของเขา กลุ่มก็ได้ตอบสนองเป็นอย่างดี ลูกชายของเขาได้รับความช่วยเหลือเป็นเงินทุนการศึกษาเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ ส่วนตัวพงษ์ศักดิ์เองเป็นคนที่กล้าแสดงออก มักจะแสดงความคิดเห็น

อยู่เสมอ กล้าพูด และจะเห็นได้เสมอว่า เวลาประชุมพงษ์ศักดิ์จะอยู่แถวหน้าเสมอ เราได้รับเลือกเป็นกรรมการของกลุ่มกุหลาบเหลืองด้วย เรามีส่วนร่วมกับกิจกรรมกลุ่มอย่างมาก ก่อนการประชุมเราก็จะชนเก้าอี้ สำหรับผู้เข้าร่วมประชุมจากห้องเก็บของ(ห้องว่างในบ้านพักเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ซึ่งอยู่ในบริเวณสถานีอนามัยตำบลแม่กา) มาจัดให้พอดีกับจำนวนผู้ที่เข้าร่วมประชุม ตามจำนวนสมาชิกที่มีอยู่ในปัจจุบัน หลังจากที่ประชุมเสร็จเราก็จะช่วยเก็บเก้าอี้นำไปเก็บไว้ที่ห้องเก็บของที่เดิม ช่วงหลัง ๆ มานี้เอง เมื่อลูกชายของเราเจ็บป่วยบ่อยครั้ง ทำให้เราต้องขาดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อดูแลลูกชายของเรา ส่วนลูกชายของเราก็ต้องออกจากโรงเรียนเนื่องจากออกอาการมากแล้ว เมื่อผู้ศึกษาพบเราในช่วงนี้ เขามักจะบอกกับนักศึกษาว่า เราได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลืองแล้ว เราไม่ค่อยพอใจที่กลุ่มตัดความช่วยเหลือทุนการศึกษาของลูกเราไป เนื่องจากลูกชายของเราไม่ได้ไปโรงเรียนแล้ว พงษ์ศักดิ์มักจะบ่นให้ผู้ศึกษาฟังและตั้งข้อสงสัยว่า ทำไมต้องตัดความช่วยเหลือของลูกชายเราด้วย ในเมื่อลูกชายเราป่วยและต้องเผชิญกับความยากลำบากมากในขณะนี้ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะย้ายออกจากหมู่บ้านไปหางานทำในกรุงเทพฯ เขาก็ยังเข้าไปร่วมประชุมกับกลุ่มด้วย

#### กรณีที่ 4 รำมาย (สาวเชียงราย ทำงานหนักเพื่อลูก)

รำมาย หญิงวัย 31 ปี บ้านเดิมอยู่ที่อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เธอเป็นลูกสาวคนสุดท้ายของครอบครัวจากพี่น้อง 12 คน ครอบครัวมีฐานะยากจน รำมายเริ่มทำงานเมื่อจบ ป.6 และไม่ได้เรียนหนังสือต่อ เป็นงานรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้านของเธอ เธออยู่ทำงานรับจ้างและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านจนอายุได้ 21 ปี จึงหนีออกจากบ้านไปเพราะเธอทะเลาะกับพ่อแม่อย่างรุนแรง ตัวเธออยากออกไปทำงานในเมืองใหญ่กับเพื่อน ๆ แต่พ่อแม่เธอไม่ยอมให้เธอไป การทะเลาะกันครั้งนั้นเป็นสาเหตุให้เธอหนีออกจากบ้าน เธอมาขออยู่อาศัยกับพี่สาว ซึ่งแต่งงานและมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่พะเยา พี่สาวให้อยู่ด้วย เธอมาอยู่พะเยาได้ไม่นานก็พบกับแฟนหนุ่มและตัดสินใจแต่งงานกันในปี 2535 และสร้างครอบครัวที่ตำบลแม่กา สามีของรำมายเป็นคนขยันทำมาหากิน อยู่ด้วยกันจนกระทั่งมีลูกด้วยกัน 1 คน ปัจจุบันลูกสาวคนนี้อายุได้ 6 ขวบแล้ว ต่อมาเมื่อปี 2541 สามีของรำมายเริ่มเจ็บป่วย ดับอึกเสบ ผอมลง เมื่อไปหาหมอที่โรงพยาบาลหมอแนะนำให้ตรวจเลือด ผลการตรวจปรากฏว่าสามีของเธอติดเชื้อเอดส์ ความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นกับสามีทำให้เงินทองที่ทำมาหาได้มาด้วยกันต้องถูกนำไปใช้ในการรักษาตัวของสามีเกือบหมด ส่วนใหญ่จะเป็นค่ารถไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลเชียงราย ค่ารักษา ค่ายา เจ็บป่วยได้ไม่นาน สามี

ของร่ำมายก็ เสียชีวิตลง ตัวเธอเองก็ได้รับการตรวจเลือดหลังจากที่สามีเสียชีวิตไปแล้ว พบว่าเธอเองก็ติดเชื้อเช่นกัน เธอรู้สึกเสียใจมาก แต่ใจแข็งเอาไว้ พยายามคิดว่า ตนเองไม่ได้เป็นคนเดียว คนอื่นเขาก็เป็นกัน เธอมีภาระที่จะต้องเลี้ยงลูกและพ่อแม่เธอที่เธอรับมาอยู่ด้วยตอนที่พอหาเงินได้ เธอเคยสอบถามสามีว่าติดเชื้อมาจากไหน สามีบอกกับเธอน่าจะได้รับเชื้อมาตั้งแต่ยังไม่ได้แต่งงาน เป็นโรคก็ไปเที่ยวโสเภณีบ้างตามประสาหนุ่ม แต่ไม่ได้ป้องกันตัวจากโรค อาจจะได้รับเชื้อมาจากตรงนั้น ปัจจุบันตัวร่ำมายเองก็ปรากฏอาการจากการติดเชื้อบ้างแล้ว เช่น ปวดหัว อ่อนเพลีย เริ่มออกที่อวัยวะเพศ มีเชื้อราที่ลิ้น

ร่ำมายเป็นเป้าหมายหนึ่งที่สมาชิกกลุ่มแนะนำว่า น่าจะเป็นกรณีศึกษาได้ ผู้ศึกษาได้ติดตามร่ำมายไปที่บ้าน หลังจากที่ได้รับอนุญาตในวันประชุมวันหนึ่ง ผู้ศึกษาเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านที่ร่ำมายอาศัยอยู่ หมู่บ้านนี้ล้อมรอบไปด้วยภูเขา บ้านของร่ำมายอยู่บนเชิงเขา หลังบ้านเป็นป่า เยื้องกับบ้านของร่ำมายเป็นไร่ยาของ ถนนคอนกรีตผ่านหน้าบ้านของเธอ เวลาฝนตกเดินเข้าบ้านร่ำมายต้องระมัดระวังมาก เพราะเต็มไปด้วยโคลนและลื่นมากบ้านของร่ำมายเป็นบ้านไม้ ยกสูงขึ้นเดียว บริเวณด้านล่างติดกับบันไดทำเป็นห้องครัวแบบชาวบ้านชนบททั่วไป เป็นห้องเล็กสำหรับทำอาหาร ใช้พื้นเป็นพลังงานความร้อนในการทำอาหาร เมื่อเข้าไปในบ้านพบหญิงชราคนหนึ่งกับชายชราอีกคนนอนอยู่บนแคร่ใต้ถุนบ้าน ทั้งสองคนชรามากแล้ว ชายชราดูเหมือนจะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้แล้ว แต่หญิงชายังเดินได้ ทราบว่าทั้งสองเป็นพ่อแม่ของร่ำมายนั่นเอง ผู้ศึกษาไม่พบลูกสาวของร่ำมายทั้ง 2 ครั้งที่เป็นที่ไปพบร่ำมายที่บ้าน เธอไม่อยู่เธอไปทำงานในมหาวิทยาลัยใกล้บ้านทุกวัน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขออนุญาตไปพบร่ำมายที่ทำงาน สถานที่ทำงานของเธอจึงเป็นที่พูดคุยกันระหว่างผู้ศึกษาและร่ำมายมาโดยตลอดระยะเวลาทำการศึกษานี้

ถ้าดูสภาพภายนอกแล้ว ดูไม่ออกเลยว่าร่ำมายกำลังเจ็บป่วยจากการติดเชื้อ เธอมีรูปร่างอวบ ขาว บางคนอาจว่าร่ำมายอ้วนก็ได้ ทุกครั้งที่พบร่ำมาย เธอจะอยู่ในเสื้อผ้าชุดพนักงานทำความสะอาดของบริษัท ผู้ศึกษาจะคอยจนกว่าเธอจะว่างหรือทำงานเสร็จจึงจะได้คุยกัน และได้สอบถามร่ำมายเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานรู้หรือไม่เธอติดเชื้อ ร่ำมายบอกว่า เขารู้กันหลายคน บางคนก็ไม่รู้ ผู้ศึกษาได้สอบถามเพื่อนร่วมงาน ยามประจำตึกหนึ่ง ซึ่งรู้ว่าร่ำมายติดเชื้อว่ารู้สึกอย่างไรกับร่ำมาย โชคดีที่ยามคนนั้นบอกไปในทางที่ดี เธอไม่ได้แสดงความรังเกียจต่อร่ำมาย เธอให้เหตุผลว่า สามีของเธอก็เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ไปหลายปีแล้ว ส่วนตัวเธอแข็งแรงดี จึงยังไม่เคยตรวจ เธอคิดว่าเธอไม่เป็นอะไร เธอรู้ว่าการทำงานร่วมกันไม่ได้ทำให้ติดเชื้อได้ คนที่มาทำงานส่วนใหญ่เป็นคนหมู่บ้านบริเวณรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งเคยได้รับรู้หรือประสบการณ์ตรงจากการที่ครอบครัวต้องประสบกับโรคเอดส์มาบ้างแล้ว หลายคนจึงไม่ได้รังเกียจร่ำมาย

ตอนที่ร่ำมายมาสมัครงานที่นี้ก็ด้วยคิดว่าตัวเอง เป็นผู้ติดเชื่อต้องการรายได้ที่เป็นตัวเงินแน่นอน ร่างกายที่กำลังเจ็บป่วย ลูกที่ต้องเลี้ยงและกำลังเรียนหนังสือ พ่อแม่ที่แก่ชราไม่มีรายได้ หากจะต้องไปรับจ้างเหมือนคนอื่นสภาพร่างกายแบบนี้คงไม่ไหวแล้ว ตอนสมัครก็ได้แจ้งการติดเชื่อให้เจ้าของบริษัทแล้ว เจ้าของเขาก็ไม่ได้ว่าอะไร เธอซาบซึ้งที่เจ้าของบริษัทให้โอกาสเธอได้ทำงาน ร่ำมายไม่อยากขาดงาน เพราะถ้าต้องขาดงานจะต้องโดนหักค่าแรงวันละ 200 บาท แต่ขณะที่ทำงานได้วันละ 150 บาท แต่บ่อยครั้งที่ต้องไปหาหมอ ทำให้ร่ำมายต้องระวังเป็นพิเศษไม่ให้ผิวหนังของเธอโดนน้ำยาล้างพื้น ค่อยระวังไม่ให้เจ็บป่วยไปมากกว่านี้ ดังคำพูดของร่ำมายที่กล่าวว่า “มันไม่มีทางเลือกจริง ๆ กลัวก็กลัวว่าจะเป็นอะไรไปมากกว่านี้ แต่ถ้าตัวเองไม่ทำงานก็ไม่ได้ ตัวเองไม่อยู่สักคนครอบครัวต้องลำบากแน่ ๆ”

ในระยะเวลาที่ติดตามศึกษาชีวิตของร่ำมาย พบว่าเธอถูกหัวหน้าย้ายสถานที่ทำงานมาแล้ว 3 ครั้ง เนื่องจากครั้งแรกร่ำมายทำงานอยู่ตึกอาคารเรียนรวม แล้วมาอยู่หอพักหญิง จนมาอยู่โรงอาหาร เธอกล่าวว่า

พนักงานทำความสะอาดโรงอาหารเป็นงานที่หนักมาก เพราะต้องเก็บจานชาม เหนื่อยมากขึ้นเพราะโรงอาหารมีคนมากินตลอด เก็บจานล้างจาน ไม่ค่อยจะถูกกับน้ำยาล้างจาน ต้องคอยเก็บจาน เช็ดโต๊ะ ทำอย่างนี้ตลอดเข้าถึงเย็น หนักกว่าตอนที่อยู่หอพักหรืออาคารเรียนรวมเสียอีก การทำงานเราทนได้แต่สิ่งที่ทำให้ทนไม่ค่อยได้ คือตลอดระยะเวลาที่ทำงานนั้น มักจะได้รับความกดดันจากเพื่อนร่วมงาน เวลาทำงานก็จะรู้สึกท้อแท้ใจ เครียด ตอนนั้นเจ็บป่วยบ่อยครั้ง เพื่อนร่วมงานมักจะนิทา สายตาที่มองเราเวลาไปทำงาน ไปหาหมอลงกลับมาถูกเพื่อนร่วมงานว่าให้อีก พูดกระทบवाद้า ไม่สบายจะมาทำงานทำไมอีก หรือบางคนก็พูดว่า เป็นเอดส์แล้วจะมาทำงานทำไม รู้สึกน้อยใจ

ถ้อยคำข้างต้นเป็นคำกล่าวที่เธอกล่าวถึงความรู้สึก เวลาที่ไปทำงาน

ในหมู่บ้านเรายังดีกว่า บางคนไม่ได้แสดงอาการรังเกียจให้เห็น มีพี่ข้างบ้านคอยให้คำแนะนำให้ตลอดเลย เวลาเขามีงานก็ไปช่วยเขาแต่ไม่ไปยุ่งกับการทำอาหารกับเขา บางคนก็สงสารและเห็นใจ แต่บางคนก็ขูขบนิทา นั้นไม่เป็นไร แต่ที่หนักใจที่สุดก็ตอนออกไปทำงานนั้นแหละ ทุกวันนี้พยายามอยู่เพื่อลูกและพ่อแม่ ส่วนมากจะคิดถึงสุขภาพของตนเอง พยายามไม่ให้ตนเองมีอาการหนักไปกว่านี้ กลัวที่จะหาเลี้ยง

ครอบครัวยังไม่ได้ บางครั้งก็ร้องให้ออกมามาคิดว่าตนเองเลี้ยงพ่อแม่ไม่ได้ดีเท่าที่ควร มีครั้งหนึ่งที่ลูกสาวเคยถามว่า คนติดเชื่อเป็นอย่างไร เห็นเขาพูดกัน ลูกไม่อยากติดเชื่อเลย ตัวเองได้ยินลูกพูดก็สงสาร แต่ไม่รู้จะทำไง ตนเองก็ยังไม่ได้บอกลูกเลยว่า แม่ก็เป็นคนติดเชื่อเหมือนกัน

ร่ำมายเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองตั้งแต่ปี 2541 โดยการชักชวนของมาลี สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งอาศัยอยู่หมู่บ้านใกล้เคียงกัน เมื่อมาลีทราบข่าวว่าสามีของร่ำมายเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์และทราบว่าร่ำมายเองก็ติดเชื่อด้วย จึงชักชวนให้ร่ำมายเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลืองด้วยกัน ร่ำมายเล่าให้ฟังว่า

ถายเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองนี้ดีมาก ๆ เลย กลุ่มช่วยตัวเองได้มาก ช่วยเหลือทางการเงิน ทุนการศึกษาสำหรับลูก มีเพื่อน ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้รับมาได้ระบายให้เพื่อนในกลุ่มฟัง เรื่องงาน ครอบครัวยัง ลูก สุขภาพ เมื่อเล่าสิ่งที่ไม่สบายใจแล้ว ก็จะได้รับคำปลอบโยน ได้รับกำลังใจจากเพื่อนสมาชิก กลุ่มยังได้อบรมความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการเตรียมตัวเพื่อดูแลสุขภาพตนเองไปด้วย

นอกจากนี้ร่ำมาย ยังให้เหตุผลในการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองว่า “อยากให้คนอื่นยอมรับตัวเองด้วย” เธอมีความรักต่อกลุ่ม อยากจะให้กลุ่มดำเนินกิจกรรมต่อไปนาน ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ติดเชื่อและได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ด้วย ผู้ศึกษาสังเกตว่า ร่ำมายเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม จะเห็นได้จากการประชุมทุกครั้ง ร่ำมายจะนั่งอยู่แถวหน้าตลอด และเธอได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่มให้ทำหน้าที่เป็นเหรัญญิกของกลุ่มเป็นเวลา 2 ปีมาแล้ว ปัจจุบันเธอก็ยังคงทำหน้าที่นี้อยู่

### กรณีที่ 5 จันสม (หญิงนักสู้เพื่อสุขภาพ)

จันสม อายุ 42 ปี เคยแต่งงานมาแล้ว 2 ครั้ง ปัจจุบันเป็นม่าย สามีคนที่ 2 เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ สมัยเด็กทางบ้านมีฐานะยากจน พอจบ ป.4 ก็ออกมาช่วยพ่อแม่รับจ้างภายในหมู่บ้าน จนกระทั่งอายุ 19 ปี เธอก็แต่งงานและมีลูกด้วยกัน 1 คน ชีวิตการแต่งงานไม่ราบรื่นนัก เธอกับสามีมักจะทะเลาะกันบ่อยครั้ง สามีของจันสมชอบกินเหล้าและเที่ยวกับเพื่อนฝูง อยู่ด้วยกันได้ 3 ปีก็เลิกกันไป หลังจากนั้นอีก 5 ปี เธอก็แต่งงานใหม่และมีลูกกับสามีใหม่อีก 1 คน ความยากจนของครอบครัว ทำให้เธอกับสามีต้องออกจากหมู่บ้านไปหางานทำในกรุงเทพฯ ทั้งลูกไว้ให้ยายเลี้ยงและจะส่งเงินมาให้แต่ละเดือน สามีเธอได้งานที่สมุทรปราการ ส่วนเธอได้งานที่ปทุมธานีเป็นคนงานในโรงงานแห่งหนึ่ง ทั้งสองคนแยกกันอยู่แต่ก็ไปหาสูกัน จนกระทั่งปี 2542 สามีของจันสมเริ่มไม่สบาย มีไข้ตลอด ไปหาหมอ 2-3 ครั้งก็ไม่หาย ต่อมาเริ่มก็ออกตามลำตัว ช่วงนั้นจันสมก็เคยได้รับรู้เกี่ยวกับอาการของเอดส์ไว้บ้าง จึงสงสัยว่าอาการสามีน่าจะเกิดมาจากการติดเชื้อเอดส์ จึงขอให้สามีไปตรวจเลือด ปรากฏว่าสามีของเธอติดเชื้อเอดส์ “เมื่อรู้ว่าติดเชื้อก็ตกใจ กลัวตาย กลัวคนรังเกียจ ตัดสินใจบอกกับเพื่อนที่ทำงานอยู่ด้วยกัน เขาก็บอกว่าไม่เป็นไร ทำให้ใจดีขึ้นมา” เมื่อสามีเจ็บป่วยจนทำงานไม่ได้เธอจึงให้สามีกลับไปรักษาตัวที่บ้านพะเยา ส่วนตัวเธอจะทำงานหาเงินส่งมาให้รักษาตัวและกลับมาดูแลบ้าง หลังจากที่สามีป่วยเธอจึงไปให้หมอตรวจเลือดด้วย เธอก็ติดเชื้อด้วยเช่นกัน จันสมถามสามีเธอว่าไปติดเชื้อมาจากไหน สามีของเธอรับสารภาพว่า ในช่วงที่แยกกันอยู่นั้นเขาไปมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอีกคนหนึ่ง ก็อาจจะติดมาจากหญิงคนนั้น “ในช่วงที่สามีป่วยนี้ ต้องใช้เงินมากมายเลย ทำงานได้มากก็ใช้หมดไปกับการซื้อยารักษาสามี ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ลำบากมาก ต้องนอนร้องไห้เกือบทุกคืน เพราะลำบากมาก ๆ ยังไม่เจอแบบนี้มาก่อน” เธอกล่าว หลังจากนั้นอีกหนึ่งปี สามีของเธอก็เสียชีวิต เธอจึงกลับมาอยู่บ้านมาเลี้ยงลูกเอง

จันสมเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองมาแล้วสองปีว่า คือตั้งแต่ปี 2543 ปีที่จันตาซึ่งบ้านอยู่ติดกันแนะนำให้ไปสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่ม ลูกของป้าจันตาเองก็เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์และเคยเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองมาก่อน จึงแนะนำให้สามีของจันสมเป็นสมาชิกของกลุ่ม เมื่อสามีของจันสมเป็นสมาชิกของกลุ่มกุหลาบเหลืองได้ระยะหนึ่ง เห็นว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ จึงแนะนำให้จันสมเข้าเป็นสมาชิกด้วยอีกคน เธอจึงเป็นสมาชิกของกลุ่มตั้งแต่นั้นมา ในตอนแรก ๆ ที่เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเธอเองก็มีความคาดหวังที่ไม่

แตกต่างจากคนอื่นมากนัก คืออยากจะให้กลุ่มช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่ลูกของเธอ สำหรับความช่วยเหลือของกลุ่มต่อตนเองนั้น ไม่ได้คาดหวังอะไรมาก

จันสมยีนยืนอย่างหนักแน่นกับผู้ศึกษาว่า “ไม่เคยขาดการประชุมเลยสักครั้ง วันประชุมเธอลงงานมาประชุม กลัวว่าเขาเอา เห็นแก่เงินที่เข้ากลุ่มเพราะเรากู้เขาด้วย ได้เงินแล้วก็ไม่ยอมไปร่วมกิจกรรมของกลุ่ม” คำกล่าวของจันสมสอดคล้องกับการติดตามศึกษาของผู้ศึกษา เนื่องจากพบว่า การประชุมทุกครั้ง จันสมไม่เคยขาดประชุมจริง เธอมักจะอยู่ด้านหน้าของที่ประชุมด้วย เธอเป็นผู้หนึ่งที่มีความสนใจต่อเรื่องที่พูดในที่ประชุมเสมอ เมื่อผู้ศึกษาถามว่า กลุ่มกุหลาบเหลืองของจันสมเป็นอย่างไร เธอให้ความหมายว่า “กลุ่มกุหลาบเหลืองเป็นแหล่งความรู้ ความรู้เกี่ยวกับยา การรักษาสุขภาพ ยาสมุนไพร เป็นแหล่งข้อมูล เป็นสิ่งที่ให้กำลังใจกันและกัน สร้างความรู้สึกดีต่อกัน”

ผู้ศึกษาเจอจันสมทุกครั้งในวันประชุมและส่วนใหญ่จะพูดคุยที่ประชุมมากกว่าที่บ้านของจันสม เป็นโอกาสเดียวที่ผู้ศึกษาได้ไปพูดคุยกับจันสมที่บ้าน บ้านของจันสมอยู่ในซอย ห่างจากถนนใหญ่ประมาณ 300 เมตร เข้าซอยไปจะเป็นทางชัน เนื่องจากหมู่บ้านนี้ตั้งอยู่บนเชิงเขา บ้านของจันสม เป็นบ้านชั้นเดียว ทำด้วยอิฐบล๊อคทั้งหลัง ตัวบ้านยังไม่ได้ฉาบด้วยปูนเหมือนกับบ้านของชาวบ้านโดยทั่วไป หน้าต่างบานบางบานยังใช้ไม้กระดานคอกตะปูเท่านั้น หลังคาสังกะสี พื้นบ้านทำด้วยปูน แล้วปูด้วยเสื่อน้ำมัน ภายในบ้านใช้ผ้าปิดเป็นห้องนอน มีห้องน้ำและที่ว่างสำหรับทำครัว ใกล้เคียง ๆ ประตู เป็นที่วางโทรทัศน์ วิทยุและตู้เย็น เธอบอกว่าเป็นบ้านที่ช่วยกันสร้างกับสามีมาหลายปีแล้ว แต่ตอนนี้ก็ยังไม่มีสมบูรณ์ก็คงจะอยู่กันไปแบบนี้แหละ ยังไม่มีเงินที่จะมาทำต่อ บริเวณบ้านเต็มไปด้วยพืชผักสวนครัวที่ปลูกเอาไว้ เช่น มะเขือ ตะไคร้ เป็นต้น รั้วบ้านเป็นรั้วไม้ที่มีไม้ยาววางเรียงกันแบบห่าง ๆ เธอเชิญผู้ศึกษาเข้าไปในบ้าน เอน้ำมาต้อนรับและหยิบยามาให้ดูว่าเธอกินยาอะไรบ้าง เห็นยาหลายชนิดที่เธอเอามาให้ดู เธอบอกว่า ไปรับมาจากโรงพยาบาล เป็นยารักษาตามอาการที่เกิดขึ้นกับตัวเธอ จันสมยินดีที่จะตอบคำถามทุกคำถามที่ผู้ศึกษาถาม ผู้ศึกษามีความรู้สึกว่า จันสมให้การต้อนรับผู้ศึกษาและวางใจไว้มาก เนื่องจากที่ผ่านมานั้น ผู้ศึกษาได้สอนหนังสือให้เด็กในตำบลแม่กาและเพิ่งรู้ว่า เด็กในจำนวนนั้นที่เข้าไปเรียนกับผู้ศึกษาเป็นลูกสาวของจันสมด้วย มาถึงตรงนี้เพิ่งนึกออกว่า ทำไมจันสมต้องถามอยู่บ่อยครั้ง เมื่อเจอผู้ศึกษาว่า ลูกสาวของเธอเรียนหนังสือเป็นยังงัยบ้าง ตอนนั้นผู้ศึกษาไม่รู้เลยว่า เด็ก ๆ เหล่านั้นเป็นลูกของใครบ้าง

ในวันที่ไปพูดคุยกับจันสมที่บ้านนั้น เป็นวันที่เธอหยุดงาน เป็นวันแม่(12 สิงหาคม 2545) วันนี้เธอจะใช้เวลากับลูก เพราะตอนเย็นเธอจะไปพร้อมกับลูก เนื่องจากว่าลูกสาวของเธอจะขึ้นแสดงรำถวายพระพรที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้นในค่ำวันนั้น ผู้ศึกษาตามไปดูด้วย จันสมแต่งตัวดี เหมือนชาวบ้านทั่วไปเวลาไปงาน มาพร้อมลูกสาวในชุดรำไทย ผู้ศึกษาสังเกตว่า คนที่มาในงานทักทายเธอ คอยกันตามประสาคนรู้จักกัน ไม่ได้มีท่าทางว่าจะมีความรังเกียจกันเลย

เธอคิดว่าเธอจะต้องอยู่ให้ได้นานที่สุด ไม่อยากตาย เธอมีหวังที่จะได้อยู่กับลูกให้นาน จันสมอยากเห็นอนาคตของลูก จึงต้องพยายามหาเงินไว้ให้ลูกให้มากที่สุด เธอไปสมัครงานที่โรงงานไม้อัดที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น จันสมเป็นคนเปิดเผย เธอไปสมัครงานเธอก็บอกเพื่อนร่วมงานว่า เธอคิดเพื่อ เพื่อนที่โรงงานก็ไม่ว่าอะไร ไม่รังเกียจ กินและใช้ของร่วมกันเลย เพื่อนร่วมงานให้กำลังใจ ในหมู่บ้านก็ใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ไปร่วมงานต่าง ๆ ได้ มีรายได้วันละ 80 บาท คิดเป็นเดือนละ ประมาณ 2,000 บาท เงินส่วนใหญ่มักจะไม่ได้มาใช้กับตัวเองมากนักถึงแม้จะเจ็บป่วยก็ตาม เงินจะเก็บไว้ให้ลูก เป็นค่าใช้จ่ายของลูกและเก็บเงินไว้สำหรับให้ลูกได้เรียนหนังสือในอนาคต " ถ้าจำเป็นต้องใช้เงินมาก ๆ ก็ไปยืมญาติพี่น้องของเราได้ อยู่หมู่บ้านเดียวกันนี่แหละ" เธอกล่าว

ผู้ศึกษาสังเกตว่า จันสมเป็นคนสนใจค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มาก มักจะเข้าอบรมเกี่ยวกับโรคเอดส์บ่อยครั้ง ไม่เข้าใจก็ยกมือถาม เขาเอกสารไปศึกษาที่บ้าน สนใจเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง พยายามออกกำลังกายเป็นประจำ เธอกล่าวว่าวันไหนถ้าไม่ได้ทำงานก็จะหาทางออกกำลังกายโดยการถางหญ้าในบ้าน เพื่อให้เหงื่อออก ร่างกายจะได้แข็งแรง

สำหรับความเจ็บป่วยที่จันสมปรากฏคือ มีเชื้อราที่ลิ้น ทำให้แสบลิ้น การรักษาของเธอคือ กินยาที่โรงพยาบาลให้มา กินยาฆ่าเชื้อรา อาการอื่นถ้ามีเช่น เป็นไข้ ก็หายากินเอง ยาสมุนไพรชนิดไหนที่เธอเล่าลือกันว่าดี กินแล้วจะทำให้อาการบางชนิดไม่ ปรากฏออกมา เธอจะสรรหามา กิน เช่น บรรเทาที่มาต้มกิน ถ้าเธอกินไปแล้ว 2-3 เดือนคิดว่าไม่ได้ผลก็จะหาสมุนไพรตัวใหม่มา กินอีก เธอเล่าว่า

ครั้งหนึ่งที่ชาวบ้านเล่ากันว่า คางคกมีส่วนช่วยให้ต้านไวรัสเอดส์ได้ ก็ไปหาคางคกมา ต้มกินน้ำคางคก น้ำคางคกความมากเลยแต่ก็ต้องกิน อยากให้มันหาย เยี่ยวของตนเองก็กินทุกเช้า วันละ 1 แก้วเหล้าเล็ก ๆ เคยอ่านหนังสือ เขาบอกว่าจะช่วยให้สุขภาพแข็งแรง เอดส์จะออกอาการช้า ชาวบ้านบ้านเราก็อ่านว่ามันดี เพื่อนที่ทำงานเก่าก็ว่าดี ก็เลยกินตั้งแต่นั้นมา

จันสมต้มน้ำปัสสาวะทุกเช้ามาเป็นระยะเวลา 2 ปีแล้ว โดยมีความหวังว่าจะทำให้สุขภาพแข็งแรงและอาการของโรคปรากฏซ้ำนั้นเป็นความเชื่อของจันสมที่พยายามจะอยู่ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

#### กรณีที่ 6 จินดา (หญิงผู้ทนทุกข์กับความเจ็บป่วยเรื้อรัง)

ผู้ศึกษาใช้เวลาในการพูดคุยกับจินดาค่อนข้างน้อยกว่าคนอื่น ๆ เนื่องจากจินดา มีอาการเจ็บป่วยแบบต้องเข้าโรงพยาบาลบ่อยครั้ง ผู้ศึกษาพบจินดาในที่ประชุม แต่ก็แปลกใจในตลอดระยะ 2-3 เดือนที่มาประชุมทุกครั้งไม่เคยเห็นจินดาเลย วันนั้นจินดาเข้าร่วมประชุมด้วย เธอใส่เสื้อยืดแขนยาว กางเกงขายาว ดูสะอาด ไร้ผมยาวประปราย เธอเอานกแก้วตัวเล็ก ๆ ที่เธอเลี้ยงมาที่ประชุมด้วย ในขณะที่ประชุมก็ดูนทไปด้วย การเข้าประชุมของเธอจึงเป็นที่น่าแปลกใจของการประชุมในวันนั้นเพราะเธอต้องคอยเข้านิรภัยไปด้วย ทำให้ประธานต้องแนะนำเธอต่อที่ประชุม เธอแนะนำตัวเองและขอโทษต่อที่ประชุมที่ขาดประชุมบ่อย เธอให้เหตุผลว่าไม่สบาย ไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ วันนี้ได้พยายามมา รับมอเดอร์ไรด์มาช้า ๆ

ก่อนเริ่มประชุมผู้ศึกษาจึงแจ้งให้ที่ประชุมว่า อยากให้เธอเล่าปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นกับร่างกายของเธอให้ที่ประชุมได้ฟัง พร้อมกับให้เธอแนะนำด้วยว่า ความเจ็บป่วยที่ได้รับมาใช้วิธีไหนรักษา วันนั้นเธอเล่าให้ที่ประชุมฟัง เกี่ยวกับปัญหาที่เธอต้องเผชิญทางสุขภาพ มีอาการปวดหัว ผื่นคันคัน ล้าง น้ำหนักลด หงุดหงิด และก็เป็นวัณโรคด้วย ตาอักเสบ อาการที่เธอบอกมีคนสนใจมาก ถามเธอด้วยความห่วงใย เธอบอกวิธีการรักษาที่เธอนำมาใช้เช่น การใช้สมุนไพร แนะนำต่อที่ประชุม ทำให้บรรยากาศดีขึ้นเนื่องจากหลายคนได้ให้กำลังใจเธอ ผู้ศึกษาสังเกตว่าเธอมีอาการดีใจมาก

หลังเลิกประชุม ออกจากห้องประชุม ผู้ศึกษาเดินเข้าไปทักทายกับจินดา แนะนำตัวเองพูดคุยกันพอสมควร แล้วขออนุญาตเพื่อไปเยี่ยมที่บ้าน จากนั้นก็แยกย้ายกันไป ขณะที่ผู้ศึกษา กำลังจะขับรถจักรยานยนต์จากสถานีอนามัยไป พบจินดาจอดอยู่ข้างทาง จึงถามไปว่าเป็นอะไร เธอเวียนหัวจึงต้องจอดรถพักสักครู่หนึ่ง ผู้ศึกษาอยู่เป็นเพื่อนสักพักเมื่อเธออาการดีขึ้นจึงแยกย้ายกันกลับ

หลังจากนั้นหลายวัน ผู้ศึกษาได้ไปเยี่ยมบ้านจินดา บ้านของจินดาอยู่ห่างจากสถานีอนามัยตำบลแม่กาหลายกิโลเมตร น่าจะประมาณ 7-8 กิโลเมตร บ้านของเธออยู่ในซอยไม่ไกลจากถนนเข้าหมู่บ้านมากนัก 50 เมตรได้ บริเวณมีพื้นที่กว้างพอควร รั้วไม้ปลูกกะเพราไว้

หน้าบ้าน มีผู้ขังซึ่งยกสูงจากพื้นเกือบ 2 เมตรอยู่ในบริเวณบ้าน บ้านหลังใหญ่พอควร ทราบว่าเป็นบ้านของพ่อจินดาที่สร้างไว้หลายปีแล้ว น่าจะประมาณ 10 กว่าปีได้แล้ว บ้านหลังนี้อยู่ด้วยกัน 3 คน จินดา ลูกของเธออายุ 9 ปีและพ่อของจินดาอายุ 68 ปี แม่ของจินดาเสียชีวิตไปหลายปีแล้ว

วันที่ไปเยี่ยมจินดามีเพื่อนบ้านมาเยี่ยมและนั่งคุยกับพ่อของจินดาอยู่ใต้ถุนบ้าน พ่อผู้ศึกษาแจ้งความประสงค์ว่ามาเยี่ยมจินดา พ่อของจินดาก็ตะโกนบอกให้จินดาว่ามีคนมาหา จินดาลงมาอย่างช้ามาก เธอค่อย ๆ เดินมาอย่างระมัดระวัง ก่อนลงบันไดเธอมานั่งพักที่บันไดก่อนที่จะมาพูดคุยกับผู้ศึกษา ก่อนหน้านี้ได้พูดคุยกับพ่อของจินดา ทราบว่าพ่อของจินดาไม่ได้ทำงานแล้ว ทำงานไม่ไหว เงินทองที่หามาได้ตอนที่แข็งแรงอยู่นั้นหมดไปกับการรักษาตัวของแม่ของจินดา แม่ของจินดาเจ็บป่วยเป็นระยะเวลานานหลายปี จนกระทั่งแม่ของจินดาเสียชีวิตไปแล้วเมื่อสองปีที่แล้ว พ่อของจินดากล่าวว่า เขารู้สึกสงสารจินดาอย่างบอกไม่ถูก ตัวเขาเองก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร ไม่รู้ว่าจะไปขอความช่วยเหลือจากใคร เวลานี้ไม่มีเงินทองอะไรเหลือพอที่จะช่วยจินดาได้

หลังจากที่ได้ติดตามศึกษาจินดาอีก 3-4 ครั้ง ผู้ศึกษาไม่ยากอบกวนจินดามาก แต่ก็ทำให้ได้เรื่องราวของจินดาพอสมควรดังนี้

จินดา หญิงวัย 34 ปี หลังจากที่ถูกเลิกกับสามีเพราะเธอทนความเจ็บปวดที่ต้องถูกสามีทำร้ายทุกครั้งทีทะเลาะกันไม่ไหว เธอมีลูกด้วยกัน 1 คน หลังที่ถูกเลิกกันเธอไม่มีรายได้ แต่เธอต้องมีการเลี้ยงลูกด้วย จึงตัดสินใจเข้ากรุงเทพ ฯ ไปหางานทำ ถ้าได้งานก็จะส่งเงินมาให้ลูกได้เมื่อเข้าไปทำงานในกรุงเทพ ฯ ไม่นาน เธอได้แฟนใหม่ เป็นคนพม่าทำงานเป็นลูกเรือประมงจึงอยู่กินด้วยกัน ระยะที่อยู่กินด้วยกันนั้น ปรากฏว่าสามีมีอาการท้องร่วง น้ำหนักลด ผอมลง เธอเองสงสัยว่าสามีจะติดเชื้อมาจึงให้ไปตรวจเลือดดู ผลออกมาสามีติดเชื้อ และเธอเองก็ตรวจด้วยเช่นกันเธอก็ติดเชื้อด้วย ทำให้เธอตกใจเป็นกังวล นอนร้องไห้เป็น 10 วัน กลัวตาย เป็นห่วงลูก" อยู่กันได้ไม่นานก็เลิกกันไป เธอตัดสินใจเข้ามาเป็นโสเภณี เพราะอยากรหาเงิน หาเงินได้ 2 ปี จึงได้สามีใหม่อีกคน จึงเลิกจากอาชีพโสเภณี ทำงานเป็นลูกจ้างโรงงานแห่งหนึ่ง เมื่อ 3 ปี ก่อนเธอเริ่มไม่สบาย ทำงานไม่ไหวแล้วจึงขอกลับมารักษาดูที่บ้าน เงินที่สะสมมาบ้างหมดไปกับค่ายา ค่ายาไปหาหมอ เธออยู่อย่างลำบาก เคยคิดฆ่าตัวตาย เธอกล่าวว่า " ไม่มีเงินใช้ ไม่กล้าขอใคร เป็นภาระให้กับพี่น้อง เวลาเข้าโรงพยาบาลพี่สาวก็เสียเวลา อยากกินอะไรก็ไม่ได้กิน" เธอร้องไห้โฮออกมา

เป็นห่วงลูกมากเลย เสียใจที่ตนเองไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ ไม่สามารถส่งสอนลูกได้ น้อยใจเวลาที่สอนลูกแล้วลูกไม่จำ ในขณะที่ตัวเองกำลังป่วยจะเหลือเวลาอยู่อีกเท่าไรก็ไม่รู้ ถ้าตัวเองตายไป ลูกจะอ่านหนังสือออกหรือเปล่า เรื่องดังนั้นก็เหมือนกัน เวลาที่ลูกมาขอตั้งค์ 5 บาท ก็บอกว่าแม่ไม่มีให้ ไม่รู้จะพูดอย่างไร ตอนนี้มีพี่สาวช่วย ก็รู้ว่าพี่สาวมันก็ไม่ค่อยมี เกรงใจมัน ไหนจะต้องจ่ายให้ลูกสาวมันเอง ต้องมาจ่ายให้เรา ลูกของเราอีก

จินดาเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลืองตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี 2544 หลังจากที่มีอาการเจ็บป่วยหลังการติดเชื้อบ้างแล้วและกลับมารักษาดูที่บ้านได้ไม่นาน เธอเล่าให้ฟังว่า

ตอนที่กลับมาอยู่บ้านใหม่ ๆ ยังไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลือง คิดมากที่สุดติดเชื้อมาหลายปีแล้ว เจ็บป่วยก็บ่อยครั้ง ไม่มีเงิน ไม่กล้าขอใครด้วย เป็นภาระกับคนในครอบครัวอย่างมาก คิดฆ่าตัวตาย ไม่อยากจะเป็นคนอีกแล้ว ก็มีพี่สาวกับพ่อที่คอยปลอบใจว่า เขาจะคอยช่วยไม่ทอดทิ้งเธอ คำพูดที่เขาบอกทำให้ต้องคิดใหม่ว่า ตัวเองกลับมาอยู่บ้าน อยู่กับลูกได้ไม่นาน จึงเลิกคิดฆ่าตัวตาย พี่สาวจึงแนะนำให้ไปสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลือง

การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม จินดาคาดหวังว่า อยากจะให้กลุ่มช่วยเหลือทุนการศึกษาสำหรับลูกของเธอ จากการติดตามศึกษาจินดาที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ ทราบว่าจินดา ยังไม่ได้รับทุนการศึกษาเพื่อลูก ผู้ศึกษาไม่ทราบข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรที่ทำให้จินดา ยังไม่ได้ความช่วยเหลือในส่วนที่ต้องการ การเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มของจินดา กลับทำให้เธอมีกำลังใจมากขึ้น เธอบอกว่า “อยู่ในกลุ่ม คนในกลุ่มยอมรับตัวเธอ ไม่มีใครรังเกียจใคร เขาก็เป็น เราก็เป็น มีแต่คนที่เห็นใจกัน ทำให้มีกำลังใจมาก ข้อดีของการเป็นสมาชิกทำให้ได้ยามากินด้วย ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของคนอื่นเอามาใช้กับตนเองได้” ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า การประชุมเมื่อจินดามาร่วมประชุมด้วย เธอจะนั่งหน้าเสมอ

ครั้งหนึ่งเมื่อผู้ศึกษาเดินทางไปเยี่ยมจินดา พร้อมกับคณะกรรมการของกลุ่มกุหลาบเหลือง ซึ่งเป็นการออกเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บป่วย เธอดีใจมากที่เพื่อนสมาชิกของกลุ่มไปเยี่ยมเธอที่บ้าน เธอร้องไห้โฮออกมาและได้ระบายความทุกข์ให้คณะกรรมการกลุ่มได้ฟัง ช่วงนั้นเธอกังวลว่าตาของเธอจะบอด เนื่องจากตาของเธออักเสบ เธอคิดมาก กลัวว่าถ้าตาบอด เธอจะอยู่ในสภาพที่ลำบากมากกว่านี้ไปอีก คณะกรรมการได้ปลอบโยนเธอ เธอกล่าวขอบคุณที่มาเยี่ยมเธอ

### กรณีที่ 7 แสงเดือน (ผู้แสวงหาเพื่อนยามเจ็บป่วย)

กว่าจะได้พูดคุยกับแสงเดือน เพื่อจะได้ทราบถึงเรื่องราวของเธอต้องใช้เวลาค่อนข้างมากสำหรับการสร้างความไว้วางใจต่อผู้ศึกษา ผู้ศึกษาได้รายชื่อของแสงเดือนจากสมาชิกรของกลุ่มกุหลาบเหลืองที่ได้เสนอมาซึ่งอาจเป็นกรณีที่ผู้ศึกษาสนใจก็ได้ ผู้ศึกษาตัดสินใจเดินทางไปพบแสงเดือนที่บ้าน เพราะเป็นวิธีเดียวที่จะได้พบแสงเดือน เนื่องจากแสงเดือนขาดประชุมบ่อยครั้งในช่วงแรกที่ผู้ศึกษาเข้าไปในพื้นที่ แต่ช่วงหลัง ๆ แสงเดือนเข้าประชุมบ่อยครั้งขึ้น บ้านของแสงเดือนอยู่ในหมู่บ้านที่อยู่ลึกเข้าไปจากถนนใหญ่ประมาณ 2 กิโลเมตร บ้านของเธออยู่หลังบ้านของพ่อเธอ ซึ่งเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกสูงจากพื้น สภาพบ้านไม่แตกต่างจากชาวบ้านส่วนใหญ่มากนัก มีแคร่อยู่ใต้ถุนบ้าน วันที่ไปเยี่ยมแสงเดือนพบชายสูงอายุคนหนึ่งกำลังนั่งเล่นอยู่บนแคร่ ทราบว่าเป็นพ่อของแสงเดือน แสงเดือนไม่อยู่บ้านออกไปคุยกันที่เพื่อนบ้านที่ตรงข้ามกันนั่นเอง ผู้ศึกษาแนะนำตัวเองต่อพ่อของแสงเดือน บอกวัตถุประสงค์ที่มาพบ ลักครู่พ่อของแสงเดือนก็เรียกให้แสงเดือนมาพบกับผู้ศึกษา ผู้ศึกษาแนะนำตัวเอง และบอกว่ามาเยี่ยมเธอ แสงเดือนสูงประมาณ 156 เซนติเมตร ไขมันยาวประมาณ 1 นิ้ว รูปร่างไม่อ้วนไม่ผอม เนื้อตัวเต็มไปด้วยตุ่ม ขณะที่คุยเรื่องต่าง ๆ เพื่อความรู้จักกันให้มากขึ้นนั้น เพื่อนบ้านของแสงเดือนก็เข้ามานั่งคุยด้วยเป็นวงใหญ่ วันนี้ผู้ศึกษาจึงเป็นที่รู้จักของครอบครัวของแสงเดือนและเพื่อนบ้าน คุยกันไปจึงทราบว่าบ้านของแสงเดือนอยู่ข้าง ๆ บ้านของพ่อตนเอง บ้านของเธอเป็นบ้านชั้นเดียวทำด้วยปูนทั้งหมด ทาสีแดงแต่ซีดลงบ้างแล้ว เธอเล่าว่า “บ้านนี้สร้างตั้งแต่สมัยที่เธอกับสามีช่วยกันกันเงินมาสร้างด้วยกัน” ผู้ศึกษาไม่มีโอกาสที่เข้าไปในบ้านของเธอ ทุกครั้งที่คุยกันจะคุยกันที่แคร่ใต้ถุนบ้านพ่อของเธอ

แสงเดือนไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลของตนเอง พยายามที่จะคุยเรื่องอื่นเสียมากกว่าที่จะคุยเรื่องของตนเอง เธออาจจะไม่ให้ความไว้วางใจ ผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการที่ไม่ได้คุยเรื่องของเธอคุยเรื่องอื่นไปก่อนเพื่อให้เธอไว้วางใจ และการใช้วิธีการไปเยี่ยมบ่อย ๆ และพยายามช่วยเหลือในสิ่งที่เธอต้องการ เช่น มาบอกให้เธอทราบว่ากลุ่มจะนัดประชุมเมื่อไร และอาสาเขียนเอกสารขอความช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์ให้ ทั้งนี้เธอเคยได้มาแล้วครั้งหนึ่ง ครั้งหนึ่งเมื่อน้องชายของเธอกลับมาจากกรุงเทพฯ ๙ หยิบกระเป๋าคัดเอากระเป๋ารองของคนอื่นมา เนื่องจากเขาเวียนหัวและเร่งรีบที่จะลงรถ ในกระเป๋ารองเขาที่ไม่ได้เอาลงมานั้น ข้างในมีเสื้อผ้าและเอกสารสำคัญหลายอย่างที่ต้องการอยากได้คืน ผู้ศึกษาจึงอาสาจะไปดูที่บริษัทรถให้ แต่ไม่เจอ พวกเขาค้นกระเป๋ามาและพบที่อยู่ของเจ้าของกระเป๋ารองอยู่อีกอำเภอหนึ่งผู้ศึกษาจึงอาสาเอากระเป๋ามาไปส่งให้และคาดว่ากระเป๋าคือ

ของน้องชายของเธอ น่าจะอยู่ที่นั่นด้วย เพราะกระเป๋ามีเหมือนกัน ตรงนี้เองอาจทำให้แสงเดือนและครอบครัวไว้วางใจผู้ศึกษามากขึ้น

พ่อของแสงเดือนก็เช่นกัน ในระยะแรกก็ไม่ได้วางใจผู้ศึกษามากนัก เขาเล่าให้ฟังว่า มีคนเข้ามาติดต่อหลายหน่วยงานแต่ก็ไม่เห็นช่วยอะไรได้เลย พร้อมกับรักถามรายละเอียดที่ผู้ศึกษาพยายามจะเข้ามาคุยกับแสงเดือน ซึ่งผู้ศึกษาก็ได้เปิดอกคุย พร้อมกับอธิบายวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยครั้งนี้ด้วย

หลังจากนั้นได้ไปพูดคุยกับแสงเดือนบ่อยครั้งขึ้น ทำให้ได้เรื่องราวของแสงเดือนมาพอควร ดังนี้

แสงเดือน อายุ 32 ปี ทราบว่าตนเองติดเชื้อเมื่อ 5 ปีที่แล้ว หลังจากจบการศึกษาระดับชั้น ป.6 เธอก็ไปทำงานในกรุงเทพ ฯ เธอปิดบังว่าไปกรุงเทพ ฯ ไปทำงานอะไร แต่ผู้ศึกษาก็ไม่ได้ตื้อดิ่งที่จะถามว่าทำงานที่กรุงเทพ ฯ ทำงานอะไร เมื่อเธอไม่ยอมบอก ผู้ศึกษาก็ไม่ถามอีก ทำงานในกรุงเทพ ฯ นานจนเธอพบรักกับชายหนุ่มมีที่พื้นเพเป็นคนจังหวัดแพร่ และต่อมาจึงแต่งงานกันสามีของเธอทำงานเป็นยามในบริษัทแห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ หาเงินได้ก็มาสร้างบ้านไว้เป็นของตนเองที่พะเยาจนได้บ้านหลังหนึ่ง ต่อมาสามีของแสงเดือนก็เจ็บป่วย ผลการตรวจเลือดปรากฏว่าเขติดเชื้อเอชไอวี เงินที่หามาได้ใช้รักษาความเจ็บป่วยของสามีของเธอ ต่อมาไม่นานสามีของเธอก็เสียชีวิตลงในปี 2539 ส่วนแสงเดือนเริ่มไม่สบายตั้งแตปี 2544 ด้วยอาการหวัดลงปอด เป็นนานถึง 6 เดือน หลังจากนั้นก็มีตุ่มออกตามร่างกาย บางครั้งก็อ่อนเพลีย เงินที่หาได้จากการที่เป็นลูกจ้างในกรุงเทพ ฯ ถูกใช้ไปกับการรักษาตัวของสามีและตัวเอง ปัจจุบันแสงเดือนไม่ได้ทำงาน ไม่มีใครจ้าง กลับมาอยู่บ้านที่พะเยา แม่ของแสงเดือนที่สูงอายุต้องหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ส่วนพ่อของแสงเดือนทำงานไม่ได้เช่นกัน เนื่องจากเจ็บป่วยที่ต้นขาไม่สามารถเดินได้สะดวก แสงเดือนเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลืองมาได้ประมาณ 1 ปีเศษ ตั้งแต่ปี 2544 เหตุผลที่แสงเดือนสมัครมาเป็นสมาชิกก็เพราะ ต้องการให้กลุ่มช่วยเหลือทางการเงินและต้องการเพื่อนเป็นกำลังใจเมื่อตนไม่สบายหนักและมาร่วมงานศพของตนเอง

ไม่ได้ไปงานที่ไหน กลัวเขารังเกียจ ก็เลยมาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกุหลาบเหลือง ตอนไม่สบายตอนนั้นประธานกลุ่มก็มาเยี่ยมที่บ้าน เขาก็ดีนะ แม่ก็เคยห้ามว่าไม่ต้องไปประชุม ไปแล้วไม่เห็นจะได้อะไรเลย ไม่เห็นมีอะไรมาช่วยเหลือเลย แต่ก็อยากไปประชุม อยากมีเพื่อน ถึงแม้จะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือเงินจากกลุ่ม แต่ก็หวังเอาไว้ว่า ถ้าตัวเอง